TOPLUM

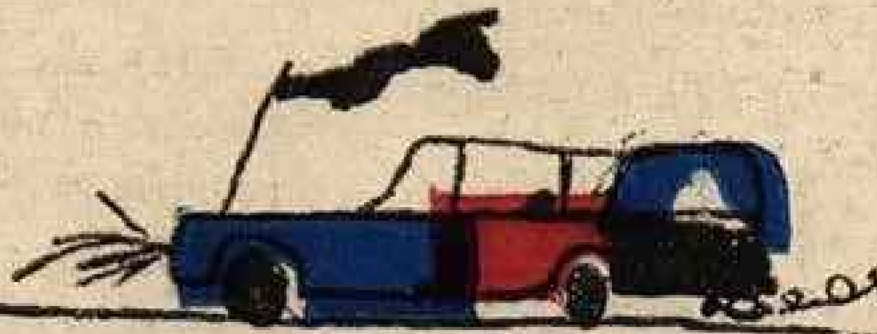
HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

250 KURUŞ — SAYI 60 — 8 HAZİRAN 1973

6-Mayıs-1973

Babacığım

Annem senin onbeş yıl sonra geleceğini söyledi.
Ama sen dahada erken gelebilirsin. Seni çok öz
ledim.
Babacığım sana suçlu diyorlar ama seni
mutlu yapmak istemiyorlar ama sen suçlu de
ğilsin. ama sen yakında geleceksin hiç
üzülme. çok mutlu ol.
Bu gün Okuma bayramını yaptık.
haydi sana eyvallah hiç sıkılma
gözlerinden öperim hayatından memnun
ol oğlun çağrı Açıkgöz.

İÇERDEKİ TİP'LİLER

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

Fakültemiz (A.Ü.) Ed. Fak., halen beş bölümüyle öğretimine devam etmektedir. Bunların dışında yıllardır bir de Coğrafya bölümü vardır. Bu bölümün ötekilerden farkı, öğrencisinin olmayışıdır. Bölüm başkanı vardır, başkanlık odası vardır, odanın önünde müstahdemi vardır, ders yapılabilecek okul binasında boş ders salonları vardır, ders için araç ve gereç vardır, görevliler devletten maaş alırlar, her türlü masraf yapılır da bir yetkili çıkıp demez ki; «Yahu hani bu bölümün öğrencisi?». Bu sefer gazeteler yazar; falan lisede dersler boş geçiyor, filan lisede bir öğretmen var...... v.s. Ama idarecilerin de hakları var. Çünkü; Kemal ATATÜRK'ün, her fakültenin son sınıfında okutulmasını istediği «Devrim Tarihi diyenleri sınıf geçirmem, İnkılap Tarihi diyeceksiniz» diyen kürsü başkanını bünyesinde barındıran bir fakülteye öğrenci zaten bir istikbal garantisi ile girmeyecektir.

28.4.1973 tarihinde bir inceleme ve araştırma gezisi yapmak için son sınıflar olarak ilgili makama başvurduk. Görelim, araştıralım, inceliyelim de bir ay sonra gireceğimiz iş hayatında topluma faydalı olalım, bize bu imkanı hazırlayan devlete karşı mahçup olmayalım, aldığımız göreve lâyık olamadığımız için vicdan azabı çekmeyelim, dedik. Dedik ama, yönetmeliğin bize hak tanıdığı ve bu iş için hükümetin yüzbinlerce para ayırdığı bu geziyi bize vermeye bir türlü gönlü razı olmayan Üniversite idarecileri «olanaklarımız yok» dediler. Ve sunduğumuz programı kabul etmeyip bu gezinin yapılmasını imkânsız hale soktular. Gezi için olanaklarınız yoksa, sırf geziyi önlemek için teklif ettiğiniz yerlere nasıl gönderebiliyorsunuz? Eğer varsa, bu olanakları neden, gidenler için daha yararlı olabilecek yerlerde kullanmıyorsunuz?

Milyonlarca paralar harcanmış, en son model binalar yapılmış, hattâ 6 milyon liraya bir de cami inşa edilmiş ve Atatürk Üniversitesi bir ilkokul kadar olamayıp bahçesine bir ATATÜRK heykeli yaptıramamıştır.

Gençlik için ihtiyaç olan spor tesislerinden yoksunluğumuz bir tarafa, buraya tahsil yapmaya gelmiş insanların ders çalışabilmesi için yer gereklidir. Kapısında «Okuma Salonu» yazan ve içerisinde bir sürü kitap yığını ile boş masaların olduğu bir salona çalışmak için girmek istediğimizde; «Burada çalışmak yasak» sözleriyle karşılaşıyoruz. Bu seneye kadar Üniversitenin bir okuma salonu vardı. Fakat, beş kişilik kadrolu Öğrenci İşleri Bürosu görevlileri, kendilerine tahsis edilen bu dairede sigara dumanından sıkılmış olacaklar ki daha rahat teneffüs edebilmeleri için bu salona taşındılar. Şimdi bu beş kişinin oturmak istemiyerek boşalttıkları salon, «Okuma Salonu» olarak kullanılmak isteniyor.

Çok acıdır ki beş bini aşkın öğrencisi olan Üniversitenin bir tek okuma salonu yoktur. Tesadüfen elli kişi aynı gün çalışmaya karar vermiş olsalar, çalışacak yer bulamazlar.

Benim şu anda aklıma gelip de yazdıklarım çok yakın çevremde benimle yaşayan gerçeklerdir. Daha görüp de yazmadıklarım, yazamadıklarım tüm toplumu ilgilendiren acı gerçeklerin yaşadığı çevremde az da olsa bazı olayları herkesin bilmesi dileğiyle değerli okurların bilgilerine sunuyorum.

Ayhan YILMAZ
(Erzurum, Atatürk Üniversitesi)

SORUMSUZ MUHALEFET YAYGARASI

Parlamentomuzun yıllardır bir çözüme bağlıyamadığı sorunlarından biri, üyelerin devamsızlığı sorunudur.

Son günlerde yine aktüel bir konu olarak karşımıza çıkan bu konuda, ana muhalefet partisi, ciddiyetten uzak sözlerle itham ediliyor. «Millete şikâyet edeceğim» tehditleri gibi.

Sanki bu millet, başından çobanı eksik bir koyun sürüsü ve Demirel, bu çobanlığa talip bir açıkgöz.

Bilmiyormu ki Demirel, bu milletin de ondan soracağı çok şeyler vardır? En başta, kendisine teslim etiği Devlet Gemisini, zoru görünce terketmesinin hesabını soracaktır. «Bulun 226'yı, düşürün beni» diyen Demirel'in, muhtırayı yeyince şapkasını bırakıp gitmesinin hesabını soracaktır. «Sokaklar yürümekle aşınmaz.» ve «Memlekette demokrasi vardır, düşünce özgürlüğü vardır.» vecizelerini döktüren Demirel'den, emanetinin hesabını soracaktır bu millet.

C.H.P., inancının dışında, dayandığı büyük halk kitlelerinin yararına olmayan, program ve seçim bildirgelerine ters düşen her türlü kanun teklifinin Yüce Meclisler den geçirilmesine bütün gücüyle karşı çıkacaktır.

C.H.P.'nin bu kararlılığını sorumsuzlukla nitelemek, iktidar sorumluluğunun bilincine varamayanların haddine düşmemelidir.

Seçimler yaklaştıkça iktidar partilerindeki hırçınlık artıyor nedense. Sayın Bülent Ecevit'in, son gezilerinde işlediği tema'lar ve halktan gördüğü yakın ilgi, bu hırçınlığı büsbütün artırıyor. A.P. Genel Başkan yardımcısı Sezgin'i, bizi bıçak altına yatırılacak horoza benzetecek derecede şaşkınlığa sürüklüyor.

Milletinin emanetine sorumsuzca sırt çevirenler, bize muhalefet dersi veremezler. Diyoruz ki, «Gölge etmeyin başka ihsan istemez.»

Hasan TOKSAL
ÇIVRIL

TOPLUMDA BU HAFTA
HABERLER / YORUMLAR

TOPLUM'A GÖRE

Ankara'yı kim idare ediyor?

Yazan
TURHAN ERKER
6 ve 7'nci Sayfalarda

POLİTİKA VE ÖTESİ

Bir yazarın anatomisi

Yazan :
Mehmed Kemal
11'inci sayfada

- **«Türkiye»** başlığı altında yer alan haberlerde **«Hükümet»**, **«Komando dolar»**, **«Türk — İş Kongresi»** gibi haberler bulacaksınız.

- 16'dan başlıyan orta sayfalarımız **«Türkiye İşçi Partisi»**ne ve **«İçerdeki TİP'liler»** e ayrılmıştır. Bu yazılarda, **«TİP' in kısa tarihi»**, **«TİP davası»** ve **«TİP yöneticilerinin kısa biyografileri»** veriliyor.

- Dünya olayları ve **Ortadoğu Raporu»** 22, 23 ve 24'üncü sayfalarda. Ortadoğu Raporu' nun bu haftaki konusu: **«Arap Millî Kurtuluş Mücadelelerinde Baas'çı Hareket»**. Afrika/73'te ise «Malawi» anlatılıyor.

- Bu hafta **TOPLUM — mizah** yine 25'inci sayfadan başlıyor. **Hasan Hüseyin**'in **«Yüksek bir huzura»** sı 25 ve 26'ncı sayfalarda: **«Ekmeğe zam — Aydına dam!»**

Lâle Devri sayfalarımızda fıkralar, karikatürler, **«Yeniçerilikler»** tefrikamiz ve **Teoman Okaygün**'le **Rıza Zelyut'**un yazıları yer alıyor.

SORUMLU

Yazan :
Mehdi Zıt

Kapak: Fahri Karagözoğlu

TOPLUM'DAN

Sevgili TOPLUM Okuru

Sayın Başbakanın da karşı olmadığını belirttiği «Genel Af», bir türlü, Millet Meclisi gündemine girememektedir. Iktidarın ortağı partilerin liderlerinin, Meclis tatilinin başlıyacağı Haziran sonuna kadar yapılacak işleri sayarken «Genel Af»tan söz etmemeleri, 65 bin mahkûmun ve onların yakınlarının umutlarını söndürmüş bulunmaktadır.

TOPLUM, «Huzurun tek şartı: Af» diye açtığı kampanyayı, her türlü siyasî yatırım ve amacın dışında, yalnız insancıl ve toplumsal temellere oturtarak, dört sayıdır sürdürmektedir. Sayın Ecevit'in dediği gibi, yürekleri taşlaşmış olanların, bu 65 bin kiyi ve yakınları karşısındaki duygusuzluklarını ne af bekleyen kamuoyunun tedirginliği, ne 57'inci sayımızın kapağını süsleyen «Af bekleyen analar», ne 58'inci sayımızdaki gibi «Çilesi bitmeyen yazarlar» giderebildi. Iktidar ortaklarının tavrı, kamuoyunda, günden güne artan bir umutsuzluk, huzursuzluk yaratmaktadır.

Bu sayımızın kapağında da, görüldüğü gibi, babasını onbeş yıl sonra görebilecek yedi yaşındaki bir çocuğun gerçekten acı mektubu yer almaktadır. Yedi yaşındaki bir çocuğu, böyle bir mektubu yazdırtan ruh halinden kurtarmak gerekir. Af kurumu, ne kişilerin, ne de partilerin tasarrufundadır. Toplumsal dengesizliğin doğal sonucu olarak hapishanelere konulanlar, elbette ki, şu veya bu kişinin, şu veya bu partinin siyasî yatırım aracı yapılamazlar. Suçlar nasıl ki bireysel değildir, af da bireysel olamaz. Biz inanıyoruz ki, toplumsal ve ekonomik huzursuzluk, âdil ölçüler içinde gerçekleştirilecek bir afla hafifletilebilinir. Ekonomik ve toplumsal yönlerden huzurunu sağlıyamadığımız toplumu daha da huzursuz hale getirmeğe hakkımız yoktur. Suç ve ceza anlayışımızı çağdaş ölçüler içinde yeniden ele almak zorundayız. Bunu yapmadık mı, bu ülkeyi, Ortaçağ ölçüleri içinde, hergün biraz daha huzursuz duruma getirmiş oluruz.

Saygılarımızla
TOPLUM

TOPLUM
cuma günleri yayınlanır haftalık siyasi haber ve yorum dergisi

GAMAYA Gazetecilik Yayın Limited Şirketi adına Sahibi ve Genel Yönetmeni :
Turhan ERKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü :
A. Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ : Meşrutiyet Cad. Hatay Sok. 10/15 Bakanlıklar - Ankara
HABERLEŞME : Posta Kutusu 160 Ulus Ankara

TOPLUM Dergisinin bu sayısı, Başkent Matbaacılık tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır. Klişeler Akan Klişecilik'te yapılmıştır.
Dağıtım : Hür Dağıtım

ABONE
6 aylık (26 sayı) 65 TL.
Yıllık (52 sayı) 125 TL.
Yurt dışı (uçak) 190 TL.
ABD (uçak) 310 TL.

TOPLUM

TÜRKİYE

Hükümet

Düğün değil, bayram değil..

Başbakan Naim Talû'dan herşey bekleniyordu da geçen haftanın sonunda bir basın toplantısı yapacağı hiç mi hiç beklenmiyordu. Çünkü, Başbakan olduğu günden bu yana gazetecilerle mecbur olmadıkça karşı karşıya gelmemiş, geldiği zaman da ağzını açıp tek kelime konuşmamıştı. O kadar ki, aydınlığa kavuşturulması gereken çok önemli konularla ilgili sorular karşısında bile gazetecilere selâm vermeden arabasına biniyor ve bulunduğu yerden uzaklaşıyordu.

Sonra, bir başbakanın basın toplantısı öyle akşamdan sabaha gerçekleştirilecek bir konuda değildi. Bundan önceki başbakanlar, Süleyman Demirel de dahil olmak üzere basın toplantısı düzenleyeceklerini en azından onbeş gün önce yerli - yabancı bütün gazete, dergi ve ajanslara bildirirler, soruları varsa bunları belirli süre içinde göndermelerini isterler, basın toplantısında söyleyecelkerini de buna göre âyarlarlardı. Bir başbakan sadece kendisi konuşmak için basın toplantısı düzenlemezdi. Eğer, konu sadece kendisinin konuşmasını gerektiren bir konu ise, o takdirde, basın toplantısı yerine demeç vermeyi, ya da parlâmentoda gündem dışı konuşmayı tercih ederlerdi. Basın toplantısı demek, basının bütün sorularına cevap verilecek olanak hazırlamak demekti.

Oysa, Naim Talû'nun «birinci basın toplantısı» bütün bu koşulların dışında gerçekleştirilmişti. Bir gece gazete, dergi ve ajans bürolarına telefon edilerek, ertesi sabah saat 10'da «Sayın Başbakanın bir basın toplantısı yapacağı» haber verilmişti. O zamana kadar ne kimseden soru istenmiş, hattâ ne de Başbakanın böyle bir toplantı düzenlemek niyetinde bulunduğu bildirilmişti.

Arşivlik rapor

İşte Naim Talû'nun birinci basın toplantısı bu koşullar altında yapıldı.

Başbakan, basın toplantısında okumak üzere tam 38 sayfa tutan bir ekonomik demeç hazırlamıştı. Aslında buna demeç değil, rapor demek çok daha doğru olacaktı. Sadece bu raporun birinci ve ikinci sayfasına alınan birkaç cümle dikkati çekiyordu. Nitekim, ertesi gün gazetelerde de sadece bunlar yer aldı, geri kalan 36 sayfa arşive kaldırıldı. Gazetelerde yer alan konular da CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in, sıkıyönetim uygulamaları ve MİT ajanlarının çalışmalarına ilişkin eleştirileri ile DP Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli'nin, Devlet dairelerinde rüşvet ve iltimas bulunduğuna dair iddialarının Hükümet açısından cevabını teşkil eden bölümlerdi. Başbakan da basın toplantısında bu bölümleri, kelimelerin üzerine basa basa okudu; iş, raporun ekonomik yönüne geldiğinde, birçok sayfayı atlamak zorunda kaldı. Çünkü, bu bölümde öylesine rakam enflâsyonu vardı ki ve söz öylesine uzadıkça uzuyordu ki, kimsenin bunları dikkatle izlemesi mümkün değildi.

Raporun okunmasından sonra, gazetecilerin soru yöneltmelerine de pek olanak tanınmak istenmedi. Başbakan, sözlerini bitirdiği zaman, Özel Kalem Müdürü hemen ayağa kalktı, böylece, basın tonlantısının sona erdiğini anlatmak istedi. Başbakan da ayağa kalkmak ve **«teşekkür ederim»** demek üzereyken bir gazeteci, sorusu bulunduğunu bildirdi. Talû, **«şimdi bunun sırası mı?»** der gibi yerine oturdu ve gazetecinin sorusunu bir cümle ile cevapladı:

«— Ben, gelecek hakkında konuşmam..»

Oysa gazetecilerin yöneltecekleri soruların çoğu gelecek hakkında idi. Başbakan böyle konuşunca, sorular da ortaya atılmadı.

Pembe ufuklar

Nalim Talû, basın toplantısında şöyle diyordu:

«— Demokratik hukuk devleti rejimimizin icaplarının bütün şümulü ile gerçekleşmesi için hassasiyetle uygulamada bulunulmuş, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesine ve kalkınma plânına göre ekonomik ve sosyal alandaki yatırım ve tedbirlerin gecikmeden uygulanmasına bilhassa önem verilmiştir.

Bütün yurtta hürriyet, güven vehuzur havasının tekrar yaygınlaştığı, tereddütlerin ortadan kalktığı ve her alanda büyük ölçüde istikrar tesis edilerek endişelerin yerini güven duygularının aldığı memnunlukla müşahade edilmektedir. Hükümet olarak, halka hizmette tam bir tarafsızlıkla daima halkın ihtiyacı gözönünde tutulmak suretiyle milletimizin emrinde ve hizmetinde olarak hareket edilmesi şaşmaz prensibimiz olmuştur.

Vatandaşın huzur ve güven içine girmesinde şüphesiz, devletimizin temel düzenini ve yurt bütünlüğünü korumakta gösterdiğimiz hassasiyet ve kararlılığın yanı sıra, bunun temel şartı saydığımız devlet güvenliğini kemaliyle gerçekleştirme yolundaki gayretlerimizin, ayrıca, ekonomik ve sosyal hayatımızı olumlu yönde etkileyen tedbir ve kararlarımızın tesiri olduğuna inanıyorum.

Memleketimizin olağan şartlara ve tam bir huzur ve istikrara kavuşturulması, anayasamızda ifadesini bulan hür demokratik düzenin tam ve kâmil mânada işletilmesi için sarfedilen gayretler, hükümete vücut veren siyasî partilerimiz tarafından millet menfaatini herşeyin üstünde tutan bir anlayışla desteklenmiştir.»

Taahhütler meselesi

Başbakan Naim Talû, bu girişi yaptıktan sonra, asıl konuya geldi ve şöyle devam etti:

«— Malûm olduğu üzere, hükümetimiz, 12 Mart Muhtırası'nın öngördüğü husus'arı yerine getirmek 14 Ekim 1973 tarihinde yapılması derpis olunan seçimleri tam bir bitaraflık icinde ve şartlar elverdiği takdirde sıkıyönetim kalkmıs olarak tahakkuk ettirmek vazifesini, oldukca güc bir devrede deruhte etmis bulunmaktadır.

Hükümetimizin, taahhüt ettiği

işleri yerine getirmek, seçimlerden evvel memleketimizde huzuru tam olarak tesis etmek, seçimlerden sonra da huzurun bozulmaması için gerekli tedbirleri almak hususunda büyük bir hüsnüniyetle vazife yapmak gayretinde bulunduğu bir devrede, bazı partilerimizin, seçim atmosferi içinde, hükümetimizin bu anlayışı ile bağdaştırılmasına imkân görmediğimiz bir tutumla hareket ettiklerini üzüntü ile müşahede etmekteyiz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'n de sıkıyönetimin uzatılmasına dair müzakereler münasebetiyle de ifade ettiğim üzere, sıkıyönetim mevzuunda ileri sürülmek istenen yersiz ithamlar kimseye bir yarar sağlamaz.

Eğer hepimiz memlekette sıkı yönetimin kalkmasını ve huzurun tam olarak teessüsünü istiyorsak, tutum, davranış ve beyanlarımızın bu gayenin gerçekleşmesine yardımcı olacak istikamette tezahür etmesi icap eder. Hükümetimiz bu anlayış ve hukuk nizamına uygun devlet fikri içinde ve tam bir tarafsızlıkla vazife görmektedir.

Bu münasebetle şu hususa bilhassa işaret etmek isterim: Sıkı yönetim idaresi, başta sayın komutanları olmak üzere, büyük fedakârlıklarla ve tam bir vazife anlayışı içinde memlekette huzurun sağlanması için inanüstü bir gayret sarfetmektedirler.

İnancımız odur ki, millet olarak bağımsızlığın tek teminatı şanlı ordumuza ve sıkıyönetim idaresine şükran borcumuz vardır. Biz, hükümet olarak, bazı siyasî suçluların devletin özel himayesine mazhar oldukları yolundaki iddiaları, gayri ciddî telâkki ediyor ve katiyetle reddediyoruz.

Ayrıca, şu hususu da serahatle ifade etmek isterim ki, devlet idaresinin bütün organları gibi, Millî İstihbarat Teşkilâtımız da büyük bir vazife anlayışı içinde ve fedakârca devlete ve millete hizmet etmektedir.

Bu arada, zaman zaman, gene bazı partilerimiz ve parti başkanları tarafından devlet sektöründe rüşvet ve iltimas mekanizmasının işlediği ileri sürülmek suretiyle devlet memurlarımız itham altında bırakılmaktadır. Bu nevi konuşmalar partilerimizin seçim şanslarını artırır mı? Ben şahsen bundan şüphe ederim. Ama bittabiî bu konudaki takdir kendilerine aittir.

Ancak ,bu mevzuda söylemek istediğim şudur: Hangi gayeye hizmet ederse etsin, büyük çoğunluğu üstün fedakârlıklarla ve vazife şuuru içinde görevinin icabını müdrik ve faziletle vazife gören devlet memurlarını müstahak olmadıkları ithamlara mâruz bırakmaya kimsenin hakkı yoktur.

Her cemiyette ve her müessesede ahlâksız insanlar mevcut olabilir. Ama bunları tesmil edip dürüst ve fedakâr devlet memurlarını lekelemeye çalışmaya da kimsenin hakkı olamaz.

Rüşvet ve iltamas var ise, gerekli kanunî kovuşturma yapılmak üzere bunun hadise ve şahıs gösterilerek delilleriyle birlikte bize bildirilmesi lâzımdır.

Seçimlerin kazanılacağına yardımcı olacağı düşüncesi içinde, hükümete ve idareye karşı ileri sürülmeye çalışılan haksız ithamların, bunu ortaya atanlara fayda ve memlekete huzur değil, huzursuzluk getireceği ve bundan milletimizin zarar göreceği endişesi içerisinde de olduğumuzu ifade eder, parlamenter demokratik rejimimizin idamesi, milletimizin hür milletler topluluğunda lâyık olduğu yerini koruması için yalnız hükümetimize değil, meclislerimizle, partilerimizle ve diğer ilgililerle, tüm milletimize vazife ve mesuliyet terettüp ettiğini kamuoyunun takdirlerine arzederim.»

Ecevit'e cevap

Başbakan, bu sözleri sırasında sorulan bir soru üzerine, Ecevit'i kastederek şöyle dedi:

«— Bir parti genel başkanımızın, sıkıyönetim komutanlarımız âdeta kendi başlarına buyruk durumundadırlar, şeklindeki ifadesi derin bir üzüntü ve esefle karşılanmıştır. Bu parti başkanımızın, yüce milletimizin varlığını teşkil eden ve hayatları boyunca kanun ve nizamlara uygun davranmayı şiar ve rehber edinmiş bulunan silâhlı kuvvetler komuta kademelerini küçük düşürücü beyanlarını kınıyor ve reddediyoruz.»

Naim Talû'nun bu sözleri üzerine bir başka gazeteci de sıkıyönetim komutanlarının Erim hükümetleri zamanında bu gibi suçlamalara bizzat bildiri yayınlamak suretiyle cevap verdiklerini hatırlattı ve,

«— Şimdi hükümet adına Ecevit'e bir cevap verilmesi için Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bir telkini mi oldu?» diye sordu.

Başbakan,

«— Bunun cevabını vermek, Hükümet olarak bize düşmektedir.» karşılığını vermekle yetindi.

Ecevit'in cevabı

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Başbakan'ın bu sözlerini cevapsız bırakmadı. Ertesi gün basına verdiği demecte, Naim Talû'nun sözlerini cevaplandırarak şöyle dedi:

«— 12 Mart sonrası hükümet-

AZ DA OLSA

Adalet Bakanı Hayri Mumcuoğlu diyor ki: *«Çok az da olsa, adl' hataya inanıyorum.»*

Biri tutup gönderiyor Namık Kemal'i Magosa'ya, yatırıyor, yatırıyor; sonra biri de tutup heykelini dikiyor adamın.

Biri tutup asıyor adamı, şipşak; öbürü geliyor, adamı asanı tutup asıyor.

Mahkeme idam kararı veriyor, Yargıtay tutup bozuyor; yüksek kurul ise salıveriyor adamı sokağa.

Evet, Sayın Mumcuoğlu'nun değiği gibi: *«Çok az da olsa, adlâ hataya inanmak gerek.»*

Ah, şu partilerarası, sınıflararası, zümrelerarası sürtüşmelerin hışmından bir kurtarabilsek adaletin terazisini!

TANISAYDI..

Demokratik Parti Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli, Başbakan Talû'ya verdiği cevabında şöyle diyor :

«Halkı tanımadan başbakan olan, rüşvet ve iltimasın yerini elbet bilemez.»

Şimdi insaf ile söyliyelim: Bozbeyli çok mu tanıyor halkı?

Tanısaydı eğer, o programla, o ilkelere, o mücadele yöntemleriyle kurulmuş bir partinin başkanlığına gelmezdi. *«Halk»* denilen *«mağdurlar yığını»* ile ne ilişkisi var Demokratik Parti'nin?

TAMAM!

Diyanet İşleri Başkanlığı, kadın ile erkeğin eşit olduklarını ilân etmiş.

Oh, aman, kurtulduk!

Şimdi kadınlar hemen evlerine gidip kendi işlerine bakmalılar.

Yalnız, fareden de öyle korkmamalılar artık!

Ankara'yı kim idare ediyor ?

U.S.A. için, «*Wall Street* (Newyork'taki borsa sokağı) *düşünür, Washington idare eder*» derler.

Aslında bu, yalnız Amerika Birleşik Devletlerine özgü değil, derece derece her ülkede geçerli olan bir durumdur. Geniş anlamda, devlet yönetiminin, ekonomik gereklerin etkisinde ve emrinde olduğunu gösterir.

Kapitalist ekonomilerde, güçlü olan «*İş Adamları*» nın, sözlerinin de güçlü olması ve her çeşit politikaya bu gücün yön vermesi doğaldır.

Türkiye'nin de, kapitalist yapıdaki ekonomisiyle, iş adamlarının etki ve yetki çerçevesi dışında kalacağı düşünülemez. Araştırılması gerekli olan, Ankara'nın bir Washington mu, bir Londra mı, bir Bonn mu, bir Tahran mı olduğudur.

Bu araştırmayı vakti ve yeteneği olanlar yapadursunlar, ben burada size iki gözlemimi aktaracağım.

Bunlardan birisi 1940'larda geçen bir olaydır; ikincisi 1973 Mayıs'ının 24 üncü Perşembe günü, iş adamlarının Marmara Otelinde verdikleri büyük ziyafettir.

Yanılmıyorsam, 1943 yılı idi. İzmir Belediye Başkanlığı ile ün yapmış Sayın Behçet Uz'u, İsmet Paşa birdenbire Ticaret Bakanı yapmıştı.

Birinci Dünya Savaşındaki gibi, halk, süpürge tohumu yemiyordu ama, savaş halinin binbir sıkıntısı altında inliyordu. Ekmek darlığına et darlığı, et darlığına kömür ve odun darlığı, ona da yağ darlığı ekleniyordu. Et bulan, pişirmek için yağ bulamıyor; ekmek bulan, katık için et bulamıyordu.

Dinamik ve atılgan Behçet Uz'un Ticaret Bakanı oluşu bütün umutları kendisine çevirmişti.

O da, umut kıracak adam olmadığını ilk davranışları ile göstermekten geri kalmadı.

Osmanlı nâzırlarının Pendik'e kadar gidişlerini «*Nâzır Hazretleri vatan seyahatine azimet ettiler*» diye gazetelere manşet olduğu devirlerin, çok gerilerde kalmış olmasına karşın, (Ankara — İstanbul arası dışında) galiba ilk kez askeri uçakla görev gezisi yapan Bakan Behçet Uz oldu ve — rahmetli Hasan Ali Yücel'in ruhu şad olsun — «*kuş gibi havalanarak*» Ankara'dan Edremit'e geldi.

Behçet Uz, bu gezisiyle, Türkiye'nin yemeklik yağ sorununu çözümlemeyi amaçlamıştı.

Sade yağ fiyatları başını almış gidiyordu ve hemen tümüyle karaborsaya göçmüştü. Doktor olan Behçet Uz'un yazdığı reçete ise şuydu: Zeytinyağı belli yerlerde ve belli imalâthanelerde elde ediliyordu. Zeytinyağının fiyatını sabit tutarak ve satışını kontrol altına alarak, sade yağın karaborsadan çıkarılması sağlanabilirdi.

Zamanın Ticaret Bakanı, bunun için, başlıca zeytinyağı üretim merkezi olan Edremit'e gelmişti.

İncelemelerini yaptı ve zeytinyağı şu fiyata satılacaktır diyerek uçağına atlayıp Ankara'ya döndü. (Hatırladığıma göre, Ticaret Bakanı, karaborsası 300 kuruş olan zeytinyağına 120 kuruş fiyat biçmişti.)

Behçet Uz'un uçağı havalandıktan sonra, zeytin yağı tüccarları da (o sırada daha, «iş adamı» deyimi çıkmamıştı) arkasından otomobille Ankara'ya gittiler ve giderlerken de, «*biz bu kararı uygulatmayız*» dediler.

Milli Şefli Devlet'in yüceliği ile sarhoş ve mutlu aydın takımı tüccarın bu sözlerini küstahça ve gerçek dışı bulmuş ve bununla da kalmayarak epeyce gülmüştü.

Fakat bir hafta sonra, asıl gülenin Ankara'dan dönen tüccar olduğu anlaşıldı.

Karar uygulanmamış, üstelik İsmet Paşa'nın sevgili Ticaret Bakanı istifa zorunda kalmıştı!

Washington'u hiç olmazsa Wall Street idare ediyordu, Ankara'nın yönetiminde ise söz — İstanbul'dakiler şöyle dursun — bir taşra kasabasındaki tüccara kadar düşüyordu!

24 Mayıs 1973 Perşembe günü Ankara'daki lüks Marmara Otelinde verilen yemek «*Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği*» nce düzenlenmişti.

Başta Sayın Vehbi Koç olmak üzere, büyük iş adamları ile becerikli ve devlet sektöründen aşırılmış (bu tâbir kendilerinindir) genel müdürleri yemekte tam kadro halinde hazır bulunuyorlardı. Eski ve yeni bakanları, müsteşarları, genel müdürleri, büyük-

Türkiye'nin de, kapitalist yapıdaki ekonomisiyle, iş adamlarının etki ve yetki çerçevesi dışında kalacağı düşünülemez. Araştırılması gerekli olan, Ankara'nın bir Washington mu, bir Londra mı, bir Bonn mu, bir Tahran mı olduğudur.

Bu araştırmayı vakti ve yeteneği olanlar yapadursunlar, ben burada size iki gözlemimi aktaracağım. Bunlardan birisi 1940'larda geçen bir olaydır; ikincisi 1973 Mayısının 24'üncü Perşembe günü, iş adamlarının Marmara Oteli'nde verdikleri büyük ziyafettir.

elçileri, başkonsolosları ile bürokrasi ve gazeteciler yemeğin dâvetlileri arasında idiler.

Konu, yurt dışındaki işçilerin tasarruflarının değerlendirilmesi için yine işçilerin kurdukları anonim ortaklıklardı.

Bu ortaklıklar 1963 yılında oluşmaya başlamıştı. Almanya'da çalışan Türk işçilerinin biriktirdikleri paralar milyarları bulunuyordu. Bunların Türkiye'de tak siciliğe, bakkallığa ve toprağa yatırılarak çar çur edilmemesi için şirketleşme fikri ortaya atılmıştı. Fakat bu, zor bir işti. Üstelik, Almanya'da çalışan yabancı işçilerden ne Yugoslavlar, ne Yunanlılar ve ne de Ispanyollar bu girişimde başarı kazanmışlardı.

Ama Türk işçileri için durum böyle olmadı, şirketler kurulmaya başladı. Bu girişimlerin verimli yatırım alanlarına yöneltilmesi sorunu ortaya çıktı. Bunun için de Devletin öncülük etmesi gerekiyordu. O sıralarda büyük döviz sıkıntısı çeken ve bu yüzden yatırım programları aksayan Devlet için bu, ayrıca büyük bir fırsattı.

Konu, *«Yurt Dışındaki Işçilerle Ilgili Bakanlıklararası Koordinasyon Komitesi»* nin gündeminde baş yeri aldı. 1964 yılından 1970 yılına kadar çalışmalarına katılmak fırsatını bulduğum Bakanlıklararası Komite, bu altı yıl içinde konu ile ilgili dişe dokunur bir çare bulamadı.

Yüzlerce toplantıya, Başbakanların kişisel ilgisine, Çalışma Bakanlarının büyük çabalarına karşın bu, niye böyle olmuştu?.

Soruya yıllardır aradığım cevap, «Türk Sanayicileri ve Iş Adamları Derneği» nin yemeğinde, bürokrasinin ve gazetecilerin önündeki tabakta duruyordu.

Türk iş adamları, yurt dışındaki Türk işçilerinin Kurdukları anonim şirketlerin güçlenmesine, daha doğrusu halka açık değil halkın kendisinin olan bu şirketlerle Devletin arasındaki bağların güçlenmesine vize vermemişlerdi ve vermiyorlardı.

Şimdi burada tafsilâtını anlatmağa olanak bulunmayan konuşmalardan ve telkinlerden benim ve arkadaşlarımın anladığı buydu.

Nitekim nabza göre şerbet veren bürokrasi ağaları da, uzun konuşmalarında bu yolda idarei kelâm ediyorlardı.

Örneğin, eski Bonn Büyükelçisi Oğuz Gökmen, işi başka mecraya dökme beceriklilliğini gösteriyor ve kör kör parmağım gözüne gibilerden, *«zaten ortada öyle abartacak bir tasarruf da yok»* diyerek, sözü Devletin bu işle uğraşmasının bir külfet olacağına getirip, iş adamlarının yüreğine soğuk sular serpiyordu. Sayın Eski Bonn Büyükelçiliği malî Müşaviri Ismail Ertan da, hem nalına hem mıhına vurma çabası içinde, cümleleri birbirine karıştırmaktan çekinmiyordu.

Sekiz yıldır işin nasıl uyutulduğunun asıl nedeni ortadaydı. Ama buna karşın, gene 2—3 işçi şirketi başarı kazanmıştı. Bunların arasında yüzde doksan kâr dağıtanı bile vardı.

Işte *«Türk Iş Adamları»*, bunun için, bu yemeği düzenlemiş ve telkinlerini daha açık seçik yaparak, bürokrasiye uyumaması gerektiğini hatırlatmak zorunluluğunu duymuştu.

Ertesi gün çıkan, iş çevrelerine yakın olan ya da olmak zorunda kalan gazetelerde, *«Iş Adamları»* nın, yurt dışındaki işçilerin kuracakları anonim ortaklıklara Devletin öncülük etmesini istedikleri ve daha başka sosyal adalet atraksiyonlarının hikâyeleri yazılacaktı.

Bir taşla iki kuş: Bürokrasinin kulağı çekilirken halka ve işçiye şirin gözükmenin ustalığı..

Ankara'yı kimin idare ettiğini merak edenlere ithaf olunur!

TURHAN ERKER

lerin kendi sorumluluk alanlarına giren konularda kendilerine yöneltilen eleştirilerle ordumuzu ve komutanları karşı karşıya getirme taktiğini yeni başbakanın da sürdürmesinden üzüntü duydum.

Sayın Başbakan, beni, sıkıyönetim komutanlarına karşı yersiz ithamlar ileri sürmüş gibi göstermeye çalışıyor. Benim bu konuda 26 Mayıs günü Adapazarı'nda söylediğim sözler aynen şöyle idi:

Sıkıyönetim komutanlıkları âdeta başlarına buyrukturlar. Bunu ordumuza karşı, sıkıyönetim komutanlarına karşı bir eleştiri olarak söylemiyorum. 12 Mart sonrası hükümetlerin sıkıyönetim konusunda yetkilerini ve denetleme haklarını bilmezlikten gelmeleri ve kullanmaktan kaçınmaları bu duruma yol açmıştır.

Bu sözlerimin, Orduya ve Sıkıyönetim komutanlarına karşı bir itham anlamı taşımadığı açıktır. Sayın Talû'dan önceki Başbakan, 25 Ocak günü TBMM de, **"sıkıyönetim hükümete bağlı bir teşkilât emrinde bir kuruluş değildir"** demekle, sıkıyönetimin başına buyrukluğunu resmen ilân etmiştir. Demokratik hukuk devleti kavramıyla ve Anayasamızla bağdaşmıyan bu anlayış, partimiz tarafından o günlerde de eleştirilmişti. Biz, aynı anlayışın ve uygulamanın devam ettiğini gösteren belirtilerden kaygı duymaktayız. Sıkıyönetim hükümete bağlı sayılmazsa, ister istemez başına buyruk olur. Bu konudaki eleştirimizin hedefi, konuşmamda da kesinlikle belirtmiş olduğum gibi, Ordumuz veya Sıkıyönetim komutanlıkları değil, 12 Mart sonrası hükümetlerdir. Ona rağmen, sayın Başbakanın, eleştirilerimiz karşısına hedef olarak Orduyu ve Sıkıyönetim komutanlarını dikmeye kalkışması, sorumluluktan kaçma çabasının yeni bir örneğidir.

Bazı siyasal suçluların özel devlet himayesinden yararlandıkları yolundaki iddiamızı katiyetle reddediyor Sayın Başbakan. Oysa, biz, bu konudaki iddiamızın somut ve kesin delillerini birkaç kez verdik. İmzasız ihbarlar üzerine birçok kimse gözaltına alınırken, sıkıyönetim mahkemelerinin dava dosyalarında en ağır biçimde suçlanan bazı kimseler hakkında yapılan özel işlemi örneklerle gösterdik.

Ayrıca, 12 Mart öncesi şiddet olaylarındaki silâhlı taraflardan birine mensup olanlar hakkında her türlü hukukî işlem yapılırken, öteki taraf hakkında hiçbir işlem yapılmadığını, 12 Mart öncesi olay-

olayların içinden

Sorumlu

MEHDİ ZIT

— Demirel, kendi parti teşkilâtına bir genelge yayınlamış.
— Yayınlasın, bize ne?..
— Ama, genelgesinde muhalefet için: «sorumsuz» demiş.
— Haklıdır.
— Ne bakımdan?.
— Muhalefetin bu işlerde ne sorumu var ki?. Hayat pahalılığını o mu çıkarıyor?.

— Anlamadın. Demirel, başka şeyler için muhalefet «sorumsuz» diyor.
— Hangi şeyler için?.
— Demirel ve partisi, parlamentonun itibarını kurtarıyormuş da, muhalefet parlamentoyu batırıyormuş.
— Hadi canım?...
— Vallahi!..
— Demek, Demirel ve AP. Parlamentonun itibarını kurtarıyormuş, ha?..
— Evet.

— Peki, 12 Mart günü eline verilen kâğıt neymiş?. Bayram tebriki miymiş?.
— Öyle kabul ediyor.
— Neden muhalefet sorumsuz oluyormuş?.
— Bunların iktidar olarak vaadettikleri kanunların çıkmasına yardım etmediği için..
— Demek, Demirel ve partisinin yardıma ihtiyacı var.
— Kendisine sorarsan, hiçbir şeye ihtiyacı yok, sadece Meclis te çoğunluğu temin etmek içni biraz milletvekiline ihtiyacı var, o kadar!..
— Onu da bulamıyor.
— Bulamadığı için de, muhalefeti sıkıştırmaya çalışıyor.
— İyi ama, iktidarı oluşturan bu iki partinin Meclis'te 269 tane milletvekili var. Neydeymiş bunlar?..

— Demirel'in genelgesine bakarsan, milletvekillerinin hepsi Ankara'da. Genelgesinde böyle söylüyor ve Teşkilâta diyor ki: «Meclis'i çalıştırabilmemiz için parlamenterlerin Ankara'da bulunmaları lâzım. Bu yüzden seçim çevrelerine gelemiyorlar ,kusurlarına bakmayın.»
— Peki, o zaman Meclis neden toplanamıyor?.

— İşte orasını anlamak zor. Mademki iktidara mensup parlamenterler Ankara'dalar ve parlamento çalışmalarına katılıyorlar, işlerin yolunda olması ve iktidarın vaadetmiş olduğu kanunları çıkarması lâzım. Kendi sözleriyle böyle olduğuna göre, Demirel muhalefete neden çatıyor? İster gelsin Meclis'e, ister gelmesin. İktidar toplanıp, istediği kanunları çıkartır. Eninde sonunda bu işlerin sorumlusu iktidardır.

— Eh işte!. İktidar sorumlu olduğuna göre, muhalefet de «sorumsuz» demektir. Benim dediğim doğru..

lara karşı çıkmış bazı barışçı dernekler kapatılırken, o şiddet olaylarında taraf olan bir derneğin faaliyetine müsaade edildiğini hatırlattık. O yüzden bu dernek çevresinde toplananlardan bazılarının saldırılarını ve kışkırtmalarını serbestçe sürdürdüklerini belirttik. Teşvik ölçüsüne varan bu özel müsamahadan yararlananlar arasında, nasıl bir oyuna getirildiklerini idrak eden bazı gençler, şimdi, o saftan ayrılmaya kalktıkları vakit canlarını tehlikede bulmaktadırlar. Nitekim, son günlerde içlerinden biri öldürülmüştür. Biri de yaralanmıştır. Böyle acı olaylardan, en başta, tek taraflı davranışı sürdürenler sorumludur. Böyle olaylar devam ederse, tek taraflı davranışı hâlâ sürdürenlerin sorumluluğu daha da ağırlaşacaktır.

Öte yandan, imzasız veya dayanaksız ihbarlarla bazı suçsuz kimselerin başına gelenleri Sayın Başbakanın da bildiğine eminim. İmzasız ve dayanaksız ihbarlara bu ölçüde itibar edilmesinin en kötü anlamda jurnalcılığı teşvik ettiği ortadadır. Sayın Başbakanın, bana cevap vermek yerine, demokratik hukuk devletiyle bağdaşması mümkün olmayan ve suçsuz insanları baskı altında, korku içinde yaşatan, toplumda kuşkulu insanlar durumuna düşüren bu usulü sona erdirmesini dilerdim.

Binlerce gencin kafasına komünistliği ve ihtilâlciliği aşılamış, onları yasa dışı eylemlere sürüklemiş devlet görevlisi kışkırtıcı ajanların, Türkiye'yi 12 Mart'a getiren olaylardaki meş'um rolü de, devlet hayatımızın bir yarasıdır. Bu yara deşilmedikçe, hiç değilse, toplumu ve devleti için den çürütebilecek bu yakışıksız usûllere artık son verildiği, itibar edilmiyeceği resmen ilân edilmedikçe, kaygılarımız devam edecektir. Sayın Başbakanın gerçekleri örtme ve tevil etme çabaları, kaygılarımızı büsbütün artırmıştır.»

Erich Fromm

Çağımızın

Özgürlük Sorunu

Çeviren:
BOZKURT GÜVENÇ

Özgür İnsan Yayınları

Türk-İş

Havanda su dövülüyor

Türk — İş' 9'uncu Genel Kurulu, altıncı gün çalışmalarına başladığı sabah delegeler, ellerindeki gazetelerden CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Kayseri'de yaptığı konuşmayla ilgili haberi okuyorlar ve aralarında bu konuyu tartışıyorlardı.

Ecevit, Kayseri'de yaptığı konuşmasında, kongre kulislerinde ısrarla yürütülmek istenen bir iddiayı cevaplamış oluyor ve CHP'nin, işçilerin siyasete ve yönetime ağırlıklarını koymalarını ister - ken, bir sınıf egemenliğini önermiş olmadığını belirtiyordu.

Türk — İş kongresinin başlangıcında Ecevit tarafından basına verilen demeç, Demirsoy yanlısı delegeler tarafından kulislerde sosyal demokrat grubun çabalarını yıpratabilmek amacıyla kullanılmak istenmiş ve CHP liderinin gerçek amacının Türkiye'de bir sınıf egemenliği kurmak olduğu yolunda iddialar ortaya atılmıştı. Gerçi bu iddialar Demirsoy'cu delegeler tarafından kongre kürsüsüne getirilmiyordu ama, kulislerde de zihinleri bulandırmadığını söylemek mümkün değildi.

Kayseri konuşması

CHP lideri işte bu gayretleri boşa çıkarmak için Kayseri konuşmasını Türk — İş kongresi kulislerinde dolaştırılan söylentilere ayırmıştı. Ecevit şöyle diyordu:

«— Türkiye'de en ileri demokratik işçi haklarının gerçekleşmesini sağlamış parti olarak, CHP, işçilerin siyasete ve yönetime ağırlıklarını koymalarını isterken, bir sınıf egemenliği önermiş olmuyor. Tam tersine, CHP, böyle bir tehlikeyi önlemeye çalışmaktadır. Çünkü, Türkiye'de bugün, ekonomik bakımdan güçlü çevrelerin sınıf egemenliğinin kurulması ciddî bir tehlike haline gelmiştir; ve ancak işçilerin siyasete ağırlıklarını koymalarıyla meydana gelecek sıhhatli dengedir ki Türkiye'yi bir azınlığın sınıf egemenliğinden koruyabilir. İşçilerin demokratik kurullar içinde siyasete ağırlıklarını koymalarını, her şeyden önce bu nedenle zorunlu görüyoruz.

İşçi haklarının başlıca güvencesi olan demokrasiyi yozlaştırma çabalarına ve temel hak ve özgürlükleri kısma tertiplerine de işçilerin ancak bu yoldan engel olabileceklerine inanıyoruz. İşçiler, güçlü örgütleriyle siyasete ağırlıklarını koyarlarsa, halkın ezilmekten kurtulacağı, refahın dengeli olarak dağıtılacağı, kalkınmanın sosyal adalet içinde hızlanacağı bir düzenin gerçekleşmesine büyük katkıda bulunabileceklerine güveniyoruz.»

Türk — İş'i kimler destekliyor?

CHP Genel Başkanına göre, Türk işçisi, işçi örgütlerinin gücünü ve ağırlığını bu yönde kullanmaya hazırdı ve istekliydi. Ancak, Türk — İş'in şimdiye kadar izlediği tutum buna fırsat vermemişti. Bir süre önceye kadar böyle bir tutum belki mâzur, hatta haklı görülebilirdi, fakat, Türk işçisinin bugünkü bilinç düzeyinde tutumu sürdürmek herhalde haklı ve mâzur gösterilemezdi.

İşçilerin istemediği bütün yasa değişikliklerini gerçekleştiren, işçilerin istediği bütün yasaları ve reformları ise engelleyen ve özgür sendikacılığın hayat kaynağı sayılan demokrasiyi kurutmak üzere uğraşan ne kadar tutucu parti varsa, Türk — İş'in bugüne kadar izlediği etkisiz tutumu savunup övüyorlardı ve Türk — İş'in daha etkin bir politika izlemesini istediği için de CHP'yi yeriyorlardı. Sendika özgürlüğünü kısan Dernekler Kanununu bu partiler çıkarmışlardı, Sıkıyönetim Kanununda, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda, işçi haklarını tehlikeye düşürücü değişiklikler yapanlar, Devlet Güvenlik Mahkemelerini hukuk devleti ilkelerine aykırı biçimde hazırlayanlar bu partilerdi. Türk — İş'in programına aldığı bütün reformları savsaklayanlar ve yozlaştıranlar da bu partilerdi. Türk — İş, bu partiler karşısında tarafsız tutumunu sürdürdüğü sürece, hele CHP'nin iyi niyetli uyarıları karşısında bu partilerin desteğinden ve alkışlarından yardım umduğu sürece, kendi ekonomik ve

sosyal ilkelerini ve programını hiçe sayan partilerle Meclis içinde ve dışında işbirliği yapan, resmen şikâyet ettiği yasalara oy veren bazı sendika yöneticilerine karşı bile herhangi bir müeyyide uygulamaktan kaçındığı süre toplumdaki ve işçiler arasındaki gücünü bütün yitirecekti.

İşçiler uyanmıştır

Bülent Ecevit şöyle diyordu:

«— İşçiler uyanıktır. İşçiler her şeyin farkındadır. Bilinçli Türk işçileri, Türk sendikacılığına, er-geç, istedikleri yönü verme yi başaracaklardır. Türk sendikacılığına bu yönün Türk — İş içinde verilebilmesi yürekten dileğimizdir. Türk — İş, kendi programının yıllardır kâğıt üzerinde kalmasına yol açan bir tutumun yararsızlığını, etkisizliğini artık kabul ederek daha etkin bir tutum izlemeye başladığı gün, bütün partilerden daha güçlü olduğunu görecektir. Sosyal adaleti engelleyenlere, sömürüyü sürdürmek isteyenlere, geniş halk topluluklarının yoksulluğu pahasına bir avuç varlıklıyı gözetenlere ve demokratik hak ve özgürlükleri kısmaya kalkışanlara karşı, Türk — İş kesin vaziyet aldığı gün, Türk toplumunun çehresi değişecektir, Türk halkının yüzü gülecektir, Türkiye sosyal ve siyasal bunalımlardan kurtulacaktır.»

Fransa'yı protesto

O gün kongre salonuna girenler, ellerindeki gazetelerden işte bu sözleri okuyorlar ve birbirleriyle tartışıyorlardı. Ne var ki, Türk — İş 9'uncu Genel Kuruluna katılan delegelerin çoğunluğu henüz bu sözlerin değerini ve gerçekliliğini kavrayabilecek kıvamda değildi ve bu yüzdendir ki günlerdir kongre de havanda su sövülmekten başka birşey yapılmıyordu. Yapılanlar ise Türk — İş gibi milyonları temsil ettiğini belirten bir işçi kurulusunun değil, ancak bu kuruluşun birer parçası olan sendikaların kongrelerinde olması gereken şeylerdi.

Türk — İş kongresi kararları arasında göze çarpabilecek tek olumlu şey, Fransa'nın Pasifik'te yapmayı kararlaştırdığı atom denemesine karşı çıkılması ve bunun önlenmesi için Türk — İş olarak Fransa Devlet Başkanına bir protesto telgrafı çekilmesinin kararlaştırılmasıydı.

Oysa, Türk — İş kongresinin önce kendi bünyesindeki meseleleri ni halletmesi, sonra bu işlere yönelmesi bekleniyordu. Kurulduğu günden bu yana izlenen partilerüstü politikanın ne Türk — İş'e, ne de onun üyelerine bir yararı bulunmadığı bilinen bir gerçekti. Sanılıyordu ki, bu kongre, «partilerüstü politika» denilen tutumu enine boyuna eleştirecek, zararlarını tesbit edecek ve sonunda da kendine bir çekidüzen verecekti. Böyle olmadı. Aksine, partilerüstü politikaya karşı çıkan sosyal demokrat grup, bir taraftan kongreyi sabote etmek isteye nbır grup olarak karşıya alınırken, öte yandan da tüzükte değişiklik yapılarak partilerüstü politikanın Adalet Partisi politikasına dönüşmesi sağlandı. Tüzüğün dördüncü maddesi şöyle değiştirildi:

«— Türk — İş, siyasî partiler karşısında mutlak bağımsızlığını korur. Siyasî partilerle organik bağ kuramaz. Genel Kurul kararı olmadıkça herhangi bir siyasî partiyi destekleyemez.»

Bunun anlamı şu idi: Türk — İş, herhangi bir siyasî parti ile organik bağ kuramıyacaktı ama, herhangı bir partının sıyasal görünüşünü pekâlâ benimseyebilecekti. Ve politikasını bu görüşe göre yürütebilekasını bu görüşe göre yürütebilecekti. Bunu önleyen bir hüküm maddede yer almıyordu. Türk — İş'in, siyasî partiler karşısında mutlak bağımsızlığını koruyacağına dair konmuş olan hükmün ise uygulamada hiçbir şeyi etkileyeceğine ihtimal verilemezdi. Çünkü, her kesin bildiği bir gerçek varsa, o da, Türk — İş yönetimini ellerinde bulunduranların yüzde sekseninin

Adalet Partili, ya da o partinin görüşüne yatkın kimseler oluşuydu. Bunların, arada organik bağ bulunmasa bile, bütün siyasî partilerin görüşlerine ve hele kendi partilerinin ilkelerine karşı bağımsız mümkün olabilir miydi? davranmalarını sağlayabilmek müm

Ecevit'in Kayseri demeci gazetelerde yayınlandığı gün, kuliste delegeler arasında cereyan eden tartışmalar bunlardı.

Kim bu kişi?

Kongrenin dikkati çeken bir yönü de partilerüstü politikadan cayılmasını isteyen ve partilerüstü politikayı benimseyenlerin tutumunu eleştiren delegelere göz açtırılmaması, bunlara çeşitli saldırılar tertiplenmesi, bir kısmının komünistlikle suçlanması ve bütün bunların dışında dövülmeye kalkışılmasıydı. Bu saldırıları yapanlardan biri de, Şeker — İş Sendikası Genel Sekreteri Haydar Özöğretmen'di. Özöğretmen, bazı sendikacıları komünistliğe varan suçlamalara mâruz bıraktı, bu yüzden de sözlerini açıklamak zorunda bırakıldı. Kendisi, sözlerini açıklamak için kürsüye çağrıldığında, kimseyi komünistlikle suçlamadığını söylemek zorunda kaldı ama, yine de sendikalarda görevli bazı uzmanlara dikkat edilmesi gerektiğini söylemeden edemedi. Özöğretmen, bu arada, kendisini açıklamaya davet eden sendikacılardan biri hakkında da Sıkıyönetim Komutanlığınca soruşturma yapılmakta olduğunu ileri sürdü, bu sözler, kongrenin havasını birdenbire değiştirdi.

Tüzük değişiklikleri sırasında ise bu hücumlar fiilî bir hal aldı, Genel — İş Sendikasından birkaç delege hırpalandı. Bunlardan birine vurulan tokat ise TRT televizyonundan bütün kamuoyuna gösterildi.

Herkes partisinden ayrılsın!

Gündemin son maddesine gelinmişti. Genel Sekreter Halil Tunç'la Genel Başkan Seyfi Demirsoy, eleştirileri cevapladılar.

Tunç, genellikle, partilerüstü politika tartışmalarına değindi; en doğru yolda yürüyebilmek için, herkesin, kendi partisinden istifa etmesini ve yeni bir parti kurulmasını önerdi. Bunu Genel Yönetim Kurulu'nun bir toplantısına da getirdiğini söyleyen Tunç, aksi halde partilerüstü politikadan vazgeçilmesine karşı olduğunu ifade etti.

Halil Tunç'a göre, Türk işçisi,

Bir yazarın anatomisi

Metin Toker'in üzerinde anne ve babasının hakkı kadar, Nadir Nadi'nin, Habib Edip Törehan'ın ve Safa Kılıçlıoğlu'nun da hakkı vardır. Metin, Türkiye'deki eğitimini bitirdikten sonra Paris'e gittiği zaman bu gazetelerin desteği olmasaydı oralarda zor barınırdı. İstidatlı, geleceği parlak bir gazeteci olduğu için herkes ona yardımcı oluyordu. Üç gazeteye, aşağı yukarı, aynı haberleri verdiği halde yazı müdürleri göz yumuyorlardı. Nasıl olsa Metin oralarda bir şeyler öğrenecek ,gelecek, memlekete ve basınımıza yararlı olacaktı. Metin'e ait herkesin düşüncesi buydu.

Celâl Bayar'ın refakat muhabirliğine kadar mesleği getirdikten sonra, Akis'i çıkardı. Büyük bir yükün altına girmişti. Karpiç'in Amerikan barında, bazı günler, Turhan Dilligil, ben, Metin öğle yemeklerini zor doğrulturduk. Bütün gücünü dergiye verdiği için Metin'i üzmek istemezdik. Herkes yardımcısıydı. Celâl Bayar ve Adnan Menderes'e muhalif, İsmet Paşa'ya damat oldu.

Bugünkü tutum ve davranışlarına bakıyorum da Demokrat Parti'ye Metin ne diye muhalefet etti, ne diye «Menderes helva ile karnıyarık yer» dediği için hapishanelerde yattı! Herşey dönüp dolaşıp aynı noktada düğümleneceğine göre Metin'in o günlerde yatması boşunaydı. İsmet Paşa belki Metin için değil kendi politikasının zirvesine ulaşmak için hapishane kapılarına geliyordu. Geriye dönüp baktığımda bir yutturmaca ile bizleri oyaladıklarını anlıyorum. Metin hapiste iken Akis'in iç politika haberlerini, küçük bir parayla, ben yazdım. Doğan Avcıoğlu'nun ve Metin'in hatırını kıramıyordum.

27 Mayıs ve 1961 Anayasası geldi. Sevinmiştik. Şimdi sevincimizi kursağımızda koyan gene Metin'dir. Televizyonda bir konuşmasını yarıya kadar zor dinleyebildim. Bunca emek, böyle sırıtkan bir çehreye mi bürünecekti? Sol siyaset literatürünü Fransızcasından ve İngilizcesinden okuyacak kadar yetenekliydi. Dilediği kitabı getirtir, okur ,herşeyi öğrenebilirdi. Ayrıca gazeteciliğin verdiği olanaklarla devlet konuğu olarak Bulgaristan'a, Romanya'ya, Macaristan'a, Yugoslavya'ya, Rusya'ya gittiğini biliyordum. Oralarda ağırlanmış, herşey kendisine gösterilmişti. Öğrenmesi ve bilmesi için engel yoktu.

Öğrendiğini ve bildiğini anlatacak güçte bir de kalemi vardı. Hepimiz biliyorduk ki, Demirperde denilen ülkelerde adlarına kendilerinin komünist dedikleri partiler iktidardaydı. Belki sadece Bulgaristan'da Çiftçi Partisi ile Komünist Partisi koalisyonu vardı. Komünist partileri iktidardaydı ama, komünistlik var mıydı buralarda? Metin ile bunu tartışabiliriz. Bir ülkede komünist partisinin iktidarda bulunması o ülkenin komünist olmasına yetmiyor. Nitekim bizim memlekette Demokrat Partinin bir dönemde iktidarda olmasına rağmen demokrasinin kurulamaması gibi, Demokrasi, Demokrat Parti tarafından kurulabilseydi Metin hapislerde yatar mıydı?

Böyle olunca, herkesin bildiğini ters yüz ederek televizyonda Metin Toker'in dile getirmesinde ne gibi pratik bir amaç var? Eğer maksadı para almak, satılmayan kitabının reklâmını yapmaksa buna da ihtiyacı olacağını sanmıyorum. Bunları kimse bilmiyor diye düşünüyorsa, bilen o kadar çok kişi var ki!... Metin'i sulu dereye götürüp, susuz getirirler.

Antikomünizmi eline bayrak diye alacaksa, elhak, rahmetli Peyami'nin de Feyzioğlu'nun da yerine geçemez. Komünizmi öcü diye göstermekse bunun için Metin gibi bir aydın adamın ortaya çıkmasına gerek yok, köşede bucakta nice cahiller, nefesi gür kişiler var ki, Metin onların kâbına erişemez.

Neden yapıyor Metin bunları?

Benim de, tanıdığım kadarıyla, şaştığım bu!.. Aleyhinde olanlar, «siyasi polise mensup da, onun direktifi ile yapıyor» diyorlar. Ben buna da inanmıyorum. Çünkü belli bir formasyonda insan siyasal polisin oyuncağı olmaz. Zaten siyasal polis de ona gelip «böyle bir şey yap» demeye cesaret edemez. Şan, şöhret için yapıyorsa, bulunduğu noktadaki şan, şöhret kendine yeter de artar bile... Neden yapıyor Metin bunları?

İşte benim de şaştığım bu ya...

Bizim memlekette bir yöntem vardır-: Bazı düşünceleri yasaklarsın, sonra ardına polis koyarak kovuşturursun. Falan adamın evinde şu kitap bulundu, filan adam şu propagandayı yaptı. Ondan sonrası kolaydır artık, yakaladığın adamın burnundan dünyasını getirirsin. Aydın kişiler bunları bildikleri için, bu gibi davranışların karşısındadırlar. Düşünce özgürlüğünden yana olanların, düşüncenin böylesine kısıtlanması ağırına gider. Aydın kişilerin entellektüel onuruna dokunur bunlar. Metin Toker bunca masraftan sonra bir aydın kişi olarak yetişti. Diller bilir, okur, yazar. Acaba bu olanlar ve kendisinin televizyonda yaptıkları entellektüel onuruna dokunmuyor mu? Bilinenleri tersine çevirip söyleme, konuşma ağırına gitmiyor mu?

Metin Toker bir aydın kişi olarak yetişti, gelişti ama, entellektüel onurunu rafa kaldırdı. Bana da eski bir arkadaşı olarak ağır gelen bu... Raftan alıp sırasında kullanmasını salık veririm.

MEHMED KEMAL

batılı anlamda bir sosyalizme ku lak tıkayamaz, bunu benimseme mezlik edemezdi. Kendisi, senatörlüğü gönüllü olarak kabul etmemişti; istifa için birkaç defa başvurduğu halde; isteği kabul edilmemişti.

Tunç şöyle dedi:

«— Burada, partilerüstü politika kınanıyor. Bu politikadan en fazla rahatsız ve şikâyetçi olan iki kişi vardır: Biri Seyfi Demirsoy, biri Halil Tunç.

Partilerüstü politika konusunda size biz serzenişte bulunacağız; bunu hem tüzüğe koyarsınız, bize drektif verirsiniz, bu politikayı uygulayın diye.. Sonra da bizi eleştirip yıpratmak istersiniz. Yapılan bu saldırılar bir siyasî partinin içinde yapılsaydı, bu saldırıyı yapanlar yaşamazdı. Partili üyeler partilerinin tüzüklerine uyacaklar, sendikacılar tüzüklere uymada aynı hassasiyeti göstermiyecekler. Bu, olmaz! Biz, herşeyden önce, emeğin hakkını savunmaya mecburuz.

Türk sendikacılık hareketini savunanlara bıçak vurmak istiyorsunuz. Bu bıçağı vururken arızayı hemen beyinde aramayın. Beyinden önce başka organların da ârızalı olabileceğini düşünün. Eğer öteki organları kontrol etmemişseniz, buna rağmen neşteri yalnız beyne vurmaya kalkarsanız, eleştirileriniz insafsızca olur.»

Doktrinler meselesi

Konuşmasının bundan sonrasında doktrinler konusuna değinen Tunç, şöyle dedi.

«— Yirminci yüzyılın sonralarına yaklaştığımız şu günlerde doktrinler, en azından, sarsılmıştır. Dotrinlere saplanıp kalınamaz. Doktrinlerle bugünün yaşamı arasında büyük farklar vardır. Onların ötesinde, haklarına sahip çıkan işçi sendikaları vardır. Doktriner görüşlerin etkisi altında kalmaktansa kendi has görüşlerinin ışığı altında yürümek çok daha iyidir.

Türk sendikacılık hareketi Atatürk'ün yolunda, millet yolunda, kendi felsefesine uygun bir doktrinini benimsemiştir. Biz ne kapitalizmi, ne de sosyalizmi kendimize doktrin olarak alamayız. Biz ancak, «Atatürk'ün bize doktrin yerine geçecek hedef ve ilkelerini biliyoruz.»

Demirsoy kürsüde

Halil Tunç'tan sonra söz alan Seyfi Demirsoy da çeşitli sendika temsilcilerinin, kendilerini suçlayan eleştirilerini ele alarak bunları cevaplandırdı, Türk — İş yöneticilerinin ve kendisinin, işçi haklarını savunduklarını söyledi ve

«— Bugün işçi, memurdan da, hatta bazı esnaftan da iyi durumdadır.» dedi.

Demirsoy'a göre ,birçok işletmede 1200 lira alan mühendisin yanında 2500 lira ücret alan işçiler vardı ve şimdi memurlar bile işçi statüsüne geçebilmek için çabalıyorlar. Demirsoy şöyle devam etti:

«— Fikirler fikir olarak kaldığı sürece itibarlı olur. Bunun sen — ben kavgasına dönüşmesi halinde bütün değerleri ortadan kaybolur. Türk — İş'in iktidarların dümen suyunda gittiği yolundaki iddialar ise gerçeğin tam aksidir.»

Genel Kurulun konuşma faslı tamamlanmış, sıra seçimlere gelmişti. Demirsoy Genel Başkanlığa, Halil Tunç —bundan önce adaylığını koymıyacağını açıkladığı halde— Genel Sekreterliğe, Ömer Ergün Mali Sekreterliğe, Kaya Özdemir Eğitim Sekreterliğine ve Ethem Ezgü de Teşkilâtlanma Sekreterliğine adaylıklarını koymuşlardı. Böylece, Türk — İş'in eski Yürütme Kurulunda hiçbir değişiklik yapılmamış oluyordu.

Bunlara karşılık Sosyal Demokrat grup da Genel Başkanlık için Yol—İş Federasyonu Başkanı Halit Mısırlıoğlu'yu, Genel Sekreterlik için de Özkal Yici'yi aday göstermişti. Seçimler sonunda Demirsoy'un 186 oyla yeniden Genel Başkan, Halil Tunç'un 187 oyla yeniden Genel Sekreter seçildikleri anlaşıldı. Mısırlıoğlu 70, Yici ise 64 oy almışlardı.

Odalar Borsalar Birliği

Bir başka genel kurul

Türk — İş kongresi çalışmaların başladığı günlerde Türiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği'nin 28' inci Genel Kurulu da toplanmıştı. Hükümet, bu Genel Kurula, Türk — İş Genel Kurulundan daha çok önem verdi, hemen hemen bütün Bakanlarıyla birlikte açılışta hazır bulunduğu gibi, Başbakan Naim Talû başta olmak üzere, Maliye, Ticaret ve Sanayi Bakanları da birer konuşma yaptılar. Genel Kurula bir mesap yolayan CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ise **«İş hayatının değerli temsilcilerine, Türkiye'nin kalkınma ve sanayileşmesi uğrunda gösterdikleri çabalarda sürekli başarılar»** diliyordu.

İş hayatının değerli temsilcileri, iki gün süren Genel Kurul boyunca, devamlı olarak Devletten yardım talebinde bulundular, vergi borçlarının da çıkarılacak af kanunu kapsamına alınmasını istediler ve sanayiin geri kalmış bölgelere kaydırılması yolundaki temennilere karşılık da şöyle dediler:

««Biz, geri kalmış bölgelere yatırım yapmaya hazırız. Ancak, Devlet bu bölgelerin altyapılarını tamamlamalıdır. Yollarını yapmalı, elektrik ve su ihtiyaçlarını gidermeli, ulaşımı kolaylaştırmalı, bundan sonra bizden yatırım beklemelidir.»

Bunlar yapıldıktan sonra da zaten o yerlere geri kalmış bölgeler denmezdi ya, isteyenin bir yüzü, vermeyenin iki yüzü karaydı.

Birlik Başkanı Sezai Dıblan, açış konuşmasına şöyle başladı:

«— Bu vesile ile bir kere daha ifade etmek isterim ki, Talû hükümetinin programını siyasi ve iktisadi istikrarın ve huzurun baş

langıcının ve garantisinin işareti olarak görmekteyiz.»

Dıblan'a göre, Devlet, daha çok büyük sermayeyi gerektiren, ya da ülkenin savunmasıyla ilgili olan ara malı, yatırım malı gibi sanayi kollarına yönelmeli, geri kalmış bölgelerin sanayileşmesi için gerekli altyapı tesislerini süratle ve zamanında tamamlamalı, sanayi ihtiyacı olan altyapı hizmetlerinin yanında eğitim ve rehberlik hizmetlerini de üstlenerek karma ekonomi düzeni içinde öncülük görevine ağırlık vermeliydi.

Başbakan destekliyor

Başbakan Naim Talû da Genel Kurulda yaptığı konuşmada, Türkiye'nin ekonomik alanda hangi noktada bulunduğunu anlattı, fiyat artışlarını bu yıl yüzde 8 oranında tutmaya gayret ettiklerini belirtti ve şöyle dedi:

«— Demokratik düzen içinde ve huzur ortamında ticaret ve sanayi kesiminde müteşebbislerimizin kalkınma planı ve yıllık programlara uygun olarak ülke yararına olan girişimlerini Hükümetimizin tüm gücüyle desteklemeye devam edeceğini bu vesile ile bir kere daha belirtmek isterim.»

Genel Kurulda yapılan seçim sonunda Odalar Birliği Yönetim Kuruluna Raif Dinçkök, Sezai Dıblan, Şinasi Ertan, Fehamî Kuzeyman, Davut Batallı, Cemal Bilgin, Ömer Güriş, Selâhattin Çanga, İsmail İlkeserci seçildiler. Yönetim Kurulu, ilk toplantısında Başkanlığa yeniden Sezai Dıblan'ı, Başkan yardımcılığına Şinasi Ertan'ı ve Genel saymanlığa da Ömer Güriş'i, getirdi.

NUSRET AYDIN

MURAT BELOVACIK

Seçimler

Adaylar belli oluyor

Devlet memurları ile askerlerin ve parti örgütlerinde görevli kimselerin, 14 Ekim Pazar günü genel seçimlere katılabilmesi için tanınmış olan süre 3 Haziran Pazar günü doldu ve seçime katılacakların büyük bir çoğunluğu böylece belli oldu.

Özellikle CHP örgütünde görevli olanların seçimlere katılmak için geniş ölçüde harekete geçtikleri, gelen haberlerden öğreniliyordu. seçimlerde şansını denemek isteyen politikacılardan en azının ise AP örgütünde görevli olanlar arasında bulunduğu anlaşıldı. Zira, belirli süre dolduğu halde AP'de geniş çapta bir istifa görülmemişti. Sadece İstanbul Valisi Vefa Poyraz, görevinden ayrılmış, 14 Ekim seçimlerinde İstanbul'dan AP senatörlüğüne adaylığını koyacağını açıklamıştı. İçişleri Bakanı Mukadder Öztekin, Poyraz'dan başka görev bölgesinde adaylığını koymak için istifa eden Vali bulunmadığını bildiriyor, görevli bulunduğu ilden başka bir yerde aday olmak isteyenler için ise istifanın henüz erken olduğunu, zira bu gibilerin seçimlerden iki ay önce görevlerinden ayrılmalarının gerektiğini söylüyordu.

Bu arada, CHP eski Genel Sekreteri Dr. Kâmil Kırıkoğlu'nun önümüzdeki seçimlere eski seçim çevresi Adıyaman'dan değil, Ankara'dan adaylığını koyacağı söyleniyordu. Haberlere göre, Kırıkoğlu, Mayıs ayının sonlarına doğru, Adıyaman'a gitmiş, buradaki seçmenlerine teşekkür etmiş, önümüzdeki seçimlerde şansını Ankara'da deneyeceğini söylemişti.

Öbür isimler

CHP Ankara milletvekilleri İbrahim Cüceoğlu, Cengizhan Yorulmaz, Şinasi Özdenoğlu, Yusuf Ziya Yağcı, Osman Soğukpınar, Kemal Ataman ve Sakıp Hiçerimez de Ankara İl Başkanlığına başvurarak seçimlere katılacaklarını bildirmişlerdi.

Ankara İl Başkanlığına adaylık için başvuranlar arasında, eski Bakanlardan İlyas Seçkin ile İbrahim Saffet Omay ve Ulus Gazetesinin eski Genel Yayın Müdürü (TOPLUM Dergisi sahibi ve Genel yönetmeni) Turhan Erker de bulunuyorlardı. Ankara eski Belediye Başkanı Halil Sezai Erkut, İlk—Sen Genel Başkanı Kenan Keleş, yazar İsmet Kür, öğretmen Halit Kalecikli, Sendikacı Cengiz Şenses, öğretmen Hasan Ramazanoğlu ve emekli albay Fazlı Daldal da CHP adayı olmak için seçimlere katılacaklarını bildirenler arasında yer alıyorlardı.

Bu arada, CHP Ankara İl Başkanı Rauf Kandemir ile Yüksek Disiplin Kurulu üyeleri Önder Sav ve Ziya Erdal Güç, Ankara İl Yönetim Kurulundan Fikri Yücel, Şükrü Kara, Hasan Hastan, Ankara İl Kadın Kolu Başkanı Feriha Öztürk, Altındağ İlçe Başkanı Hayri Elçioğlu, Yenimahalle İlçe Başkanı Hikmet Okur, Kırıkkale İlçe Başkanı Yaşar Ceyhan, Polatlı İlçe Başkanı Şevki Özgönül, Çankaya İlçe

Sekreter Üyesi Hasan Gülsoy, Çankaya İlçe Yönetim Kurulundan Fazıl Özuğur, Kırıkkale İlçe Yönetim Kurulundan İsmet Hiçyılmaz, Kırıkkale İşçi Bürosu Başkanı İbrahim Özder, Ankara İl Yönetim Kurulu eski üyelerinden Mustafa İmirzalıoğlu, Kırıkkale eski İlçe Başkanı Osman Ceran, Ümit Teoman ve Çankaya İlçe Yönetim Kurulu eski üyelerinden Mustafa Ayanoğlu da, kanunî süresi içinde görevlerin den istifa ederek, 14 Ekim seçimlerine katılma hazırlıklarına girişmişlerdi.

Yeni görevliler

CHP Genel Merkezi, Rauf Kandemir'den boşalan Ankara İl Başkanlığına Sendikacı Nusret Aydın', İl Sekreterliğine de yine sendikacı Murat Belovacık'ı getirmişti. Nusret Aydın ve Murat Belovacık seçimlerde Ankara il örgütünü yönetmeyi aday olmaya tercih edererek, adaylıktan çekilip görevlerinin başına geçmişlerdi. İl Yönetim Kurulunun boşalan üyeliklerine müteşebbis heyette Nail Gürman, Hamza Akdemir, Ziya Demirel ve Ali Haydar Feroğlu getirilmişlerdi. Ankara'nın yeni CHP İl Başkanı görevine başladıktan sonra TOPLUM'a verdiği demeçte şöyle dedi.

«— CHP Genel Merkezi tarafından Ankara İl Başkanlığına getirilmiş bulunuyorum.

Partimize ve onun Ankara örgütüne unutulmaz hizmetlerde bulunan İl Başkanımız Rauf Kandemir ve bir kısım arkadaşlarımız 1973 genel seçimlerinde Ankara'dan adaylıklarını koyacaklarından ötürü görevlerinden ayrılmışlardır.

Genel Merkezimiz Ankara İl Başkanlığı görevini şahsıma vermiştir. Benimle birlikte İl Yönetim Kurulumuz, değerli partili arkadaşlarımızla birlikte oluşmuş bulunmaktadır.

CHP, birkaç yıldan beri izlediği halkçı politikası sonucu, ezilip sömürülen Türk halkına, kendini sevdirip kabul ettirmede ileri adımlar atmış ve Türk ulusunun tek güvence kaynağı olmuştur.

CHP'nin halkçılık anlayışı sözde kalmamış ve kalmıyacaktır. Bunun en yeni örneği de benim gibi işçi, sendikacı, halkın içinden gelmiş, halkın tabanından bir kimsenin Ankara gibi bir ilimizin başkanlığına getirilmiş olmamdır.

Değerli Genel Başkanımız Bülent Ecevit'in liderliğinde, inançlı ve bilinçli örgütümüzün çalışmaları ve halkımızın desteği ile 1973 genel seçimlerinde başarıya ulaşıp halkın iktidarını kuracağımıza yürekten inanıyorum. Her sınıftan halkın partimize gösterdiği yakın ilgi bunun en bâriz örneğidir. Ezilen, kazandığı ile geçinemiyen, ürününü değer fiyata satamıyan işçi, köylü, esnaf, memur, işsiz tüm yurttaşlarımızı CHP'de bütünleşmeye çağırıyorum.»

Kandemir'in dedikleri

İl Başkanlığı görevini Nusret Aydın'a devreden Rauf Kandemir de TOPLUM'a verdiği demeçte şunları söyledi:

«— 1935 yılından bu yana CHP Ankara örgütü saflarında yer alan, 1960—1973 arasında kademelerle fiilî görevlerde bulunan bir politikacıyım. 1968—1973 arasında üç dönemdir Ankara İl Başkan ve 1969 seçimlerinin Ankara sorumlusu olarak 1973 seçimleri hakkındaki görüşüm şudur:

Adalet Partisi iktidarına karşı yapılan 12 Mart harekâtı, ters çalışmıştır. 12 Mart'çılar haklı olarak suçlu gördükleri ve iktidardan uzaklaştırdıkları AP'ye zarar değil, aksine, yarar sağlamışlardır. Zira, işbaşına getirdikleri, benzeri dünya demokrasilerinde asla görülmeyen hükümetlerin memlekete realitelerine zıt, sakat idareleri ile suçlu AP nin şansını artırmışlardır. 12 Mart olmasa idi 1973 seçimlerinde AP, 1960'lardaki DP'nin ihtilâlsiz mukadder âkıbetine uğrayacaktı. Buna rağmen kanaatim: AP, umdukları çoğunlukla tek başına iktidara geçemeyecektir. DP, Millî Selâmet, hattâ CGP'liler eteğinden çekecek, oylarını parçalayacaklardır.

CHP ye gelince: 1969'dan çok daha iyi netice alacağız. Ecevit'in politikası dağdaki çobandan şehirdeki dar gelirli, mustarip her kesimden vatandaşlarca benimsenmekte ve desteklenmektedir. İyi netice den öteye sürpriz dahi beklenebilir. Ankara için tahminim, 10—11 milletvekili normaldir.»

İzmir'de durum

CHP İzmir İl Yönetim Kurulu da toptan istifa etmişti. Ancak, bu istifanın seçimlerle ve seçimlere katılmakla bir ilgisi yoktu. Zira, istifa eden İl Başkanı Kaya Bengisu, toplu olarak istifa etmek suretiyle kanunun amatörce yapılan bir görevinden dolayı politikacıları cezalandırmak isteyen hükmünü protesto etmek amacını güttüklerini bildiriyordu. Bengisu, istifa eden yönetici arkadaşları arasında seçimlere katılabileceklerin bulunduğunu, ancak, kanun istifa mecburiyeti getirdiği için görevlerinden toplu olarak çekildiklerini ve durumu Genel Merkeze bildirerek, yeni bir yönetim kurulu teşkil edilmesini istedik lerini ifade ediyordu.

Bölükbaşı yorgun

Bu arada, Türk siyasal hayatının en renkli kişilerinden biri olan Ankara milletvekili Osman Bölükbaşı da önümüzdeki seçimlerde adaylığını koymayacağını açıkladı ve «çile devri» olarak nitelediği 28 yıllık politika hayatını anlatan bir şiir basına verdi.

Bölükbaşı, bundan altı ay kadar önce toplanan Millet Partisi Büyük Kongresinde, sağlık durumu nedeniyle Genel Başkanlığa adaylığını koymamış, seçilirse istifa edeceğini söylemişti. Kongre delegeleri, buna rağmen Bölükbaşı'yı Genel Başkan seçmişler, ama onu bu görevde tutamamışlardı .Zira Bölükbaşı, verdiği sözü tutmuş ve istifa etmişti. Osman Bölükbaşı, Genel İdare Kurulunun kendisini üç ay izinli sayma yolunda aldığı kararı da kabul etmemiş, daha sonra kendisine yeniden Genel Başkanlık teklifinde bulunan bir heyete «Millet vekili seçimlerine katılmamakta kesin kararlıyım. Çok yorgunum, dinlenmek istiyorum. Hastalığım dolayısıyla partide görev alamıyacağım. Bu, siyasetten çekilme kararı değildir. Bunun için kesin kararımı henüz vermiş değilim» demişti.

Bölükbaşı'nın renkli kimliği

1913 yılında Hacıbektaş ilçesinde dünyaya gelen Osman Bölükbaşı, 1946 yılında genel müfettiş olarak DP'ye girmiş ve böylece siyasî hayata atılmıştır. Politikacılık döneminde devamlı olarak mücadele veren Bölükbaşı, 9 Eylül 1947 tarihinde Demokrat Partiden ayrılmış, Mareşal Fevzi Çakmak ve altı arkadaşıyla birlikte Millet Partisi kurmuştur. 28 yıllık bir politika haya

tı, 23 yıllık milletvekilliği görevi ve 18 yıllık genel başkanlığı bulunan Bölükbaşı, Millet Partisini birlikte kurduğu arkadaşlarından beşinin maddeden, ikisinin de mânen öldük lerini söylemektedir.

Bölükbaşı, gerçekten çileli ve çetin geçen siyasî hayatında birkaç defa cezaevine girmiş, bir zamanlar genel müfettişliğini yaptığı Demokrat Partinin yöneticileri tarafından yasama dokunulmazlığı kaldırılmış, mahkemelere verilmiştir. Osman Bölükbaşı, siyaset hayatını bir «çile devri» olarak kabul etmekte ve bu devri «bir ömrün hikâyesi» başlıkla şiirinde şöyle dile getir mektedir:

Hürriyet bir Şirin, ben Ferhat oldum,
Devirler boyunca boşaldım durdum.
Bir ömür bitirdim, acep ne buldum?
Seraba harcanmış ömre yanarım.

Bir devr-i fazilet açılır sandım,
Rahmandır diyerek şeytana kandım,
Bu bir rüya imiş artık uyandım
Seraba harcanmış ömre yanarım.

Fazilet yolunda çektim çok çile
İkbale kul olup düşmedim dile
Bulmadım vefayı dostlarda bile.
Seraba harcanmış ömre yanarım

Komandolar

Ayrılana ölüm!

Ülkü ocaklarına mensup komandolar, geçtiğimiz ayın son günlerinde ellerini kana buladılar ve artık kendilerinden ayrılmak isteyen bir arkadaşlarını, akşam üzeri parka götürüp şişleyerek öldürdüler. Gazeteler, öldürülen komandonun adının Ali Balseven olduğunu ve olayın, Milliyetçi Hareket Partisi'ne mensup gençler tarafından meydana getirildiğini bildirdiler.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Sekreter Yardımcısı Şerafettin Toper'i ise öldürülen gencin, kendi partilerine kayıtlı olmadığını ileri sürerek,

«— Bazı siyasî partilerin gayrîresmî yayın organı durumunda bulunan bir kısım gazeteler, şahsî sebeplerle meydana gelen kavga olayını partimizle ilişkili gibi göstermek gayretine düşmüşlerdir» dedi.

Bilinen gerçek

Ülkü Ocaklarına mensup komandoların Milliyetçi Hareket Partisi'nin bir yan kuruluşu olduğunu bilmeyen yoktur. Bu komandoların partiye kayıtlı olmadıkları da bilinmeyen bir gerçek değildir. «Başbuğ» Alparslan Türkeş, komandoları partiye kaydettikleri takdirde, bunların çıkarabilecekleri olaylardan da partinin sorumlu tutulabileceğini düşünmüş, bu nedenle kendilerini parti üyesi yapmamıştır. Nitekim, Prof. Necmettin Erbakan'ın Millî Nizam Partisi bu yüzden kapatılmıştır. Türkeş, komandoları partiye resmî üye olarak kaydetmemekle partisini Millî Nizam Partisi'nin durumuna düşürmekten kurtarmak istemiştir.

Ama yine herkes bilmektedir ki, bu komandoları eğiten, onlara Bazbuğ'un dokuz ışığını anlatan Milliyetçi Hareket Partisi'nin elemanlarıdır. Bunun böyle olduğu, Toperi'nin açıklamasından bir kez daha öğrenilmiştir. Olaya el koyan Savcı bile, henüz cinayetin ne nedenle işlendiğini tesbit edemediği sırada yaptığı açıklamayla bunun **«şahsî sebeplerle meydana gelen kavga olayı»** olduğunu ileri sürmüştür. Bu partinin ve yöneticilerinin komandolarla ilgileri bulunmasa, kavganın nedenini doğru veya yanlış bu kadar kesinlikle açıklayabilirler mi?

Delikanlı uyanınca...

Gazete haberlerine bakılırsa, Ali Balseven adlı komando, uzun süre Ülkü Ocakları'na mensup olarak görev yaptıktan sonra, bu işin sonu olmadığını anlamış ve örgütten ayrılmak istediğini arkadaşlarına bildirmiştir. Fakat, arkadaşları, onu örgütten ayrılmasına imkân vermeden, kendisini Cebeci semtindeki Kurtuluş Parkı'na götürmüşler ve burada şişleyerek öldürmüşlerdir. Olay, savcılığa intikal etmiştir. Savcı Yardımcısı Yüksel Yazıcı, yaptığı ilk soruşturma sonunda, Ali Balseven'i öldürenlerin kimler olduklarını bulmuştur. Ancak, olay Sıkıyönetim Komutanlığını ilgilendirdiği için, dosya daha sonar Askerî Savcılığa gönderilmiştir. Şimdi, Ülkü Ocakları mensuplarının işledikleri bu cinayetle ilgili soruşturma Sıkıyönetim Askerî Savcılığında yürütülmektedir.

Sıkıyönetim bildirisi

Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Namık Kemal Ersun da olaydan bir gün sonra yayınladığı bir bildiri ile kamuoyunun dikkatini çekti. General Ersun, 98 numaralı bildirisinde şöyle diyordu:

«28 Mayıs 1973 günü saat 20.00 raddelerinde, Kurtuluş Parkı'nda Ülkü Ocakları diye adlandırılan sağ tandanslı örgüt mensupları arasında cereyan eden münakaşa kavgaya dönüşmüş ve Ali Balseven adındaki bir öğrenci, diğer öğrenciler tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür.

Bu müessif olayın suçlularını tespit ve yakalanmalarını temin gayesiyle güvenlik kuvvetlerimiz derhal faaliyete geçerek, olayla ilgili üç kişi gözaltına alınmış ve Ankara Cumhuriyet Savcılığı da adlî tahkikata başlamıştır.

Öğrenim çağına gelen gençlerimizin, yüksek öğrenim yaparak, yurdumuza ve insanlık âlemine faydalı olabilmeleri için ulusça hiç bir fedakârlık esirgenmemesine rağmen, bunu takdir edemiyen bazı gençlerimiz, aşırı cereyanlara kendilerini kaptırarak gayeden uzaklaşmakta, ilerisi için kendilerinden büyük ümitler bekleyen ailelerini ve toplumu üzüntülere sevketmektedirler.

Tarihi boyunca bağımsız yaşamış ve medeniyet seviyesinin şahikasına yükselmiş Türk ulusunun, çeşitli kamplara bölünerek karşılıklı yapılan mücadelelerden hiçbir kazanç sağlıyamıyacağı ve bundan ancak, yurdumuzda gözü olan ve memleketimizi bölerek gayelerine vasıl olmak isteyen düşmanlarımızın yararlanacakları muhakkaktır.

Bu itibarla, kardeş kavgasını bir tarafa bırakarak, tanrının her türlü lûtfunu esirgemediği aziz yurdumuzda, hür olarak yaşayabilme ve ileride medeniyet seviyesine ulaşabilme gayesiyle elele, omuz omuza verip her sahada en çok çalışmak olanağının sağlanması zamanı gelmiş ve hatta geçmektedir.

Vatan ve ulusunu canlarından çok sevdiklerinden hiç şüphe etmediğim, bilhassa yüksek öğrenim çağındaki gençlerimizle bunları eğiten ve öğreten öğretim üyesi ve görevlilerden yukarıda izaha çalışılan hususun gözönünde tutularak hareket etmelerini hassaten rica ederim.»

Yıl, 1971. Ankara 3 Numaralı Askeri Mahkemesi. İlk sırada: Behice Boran, Şaban Erik, Sait Çiltaş, Bekir Yenigün. İkinci sırada: Prof. Sadun Aren, Nejat Ökten, Turgut Kazan, Hüseyin Ergün, Adil Özkol, Hüsamettin Güven, Dr. Nejat Yazıcıoğlu, Yavuz Ünal ve diğerleri görülmektedir.

Türkiye İşçi Partisi'nin kısa tarihi

Yoğun bir mücadele

Türkiye İşçi Partisi (TİP), dönemin en etkili işçi örgütü olan İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin bazı yöneticileri tarafından (13 Şubat 1961'de) kuruldu. Kuruluşundan Şubat 1962'de kapılarını daha geniş gruplara ve özellikle toplumcu aydınlara açmasına kadar geçen bir yıllık dönemde önemli bir varlık gösteremedi. Fakat 1962 yılı ortalarından başlayarak hızla gelişti. Mayıs 1962'de, Türkiye Sosyalist Partisi'nin TİP'e katılması, bir senatörün (Niyazi Ağırnaslı) Partiye geçmesiyle Meclis'te temsil olanağının elde edilmesi, 15 ilde örgüt kurularak seçimlere katılma barajının aşılması Türkiye İşçi Partisi'nin güçlenmesinde önemli adımlar oldu. TİP, Meclis'te temsil edilmeğe başlandıktan sonra, Anayasaya aykırı, anti-demokratik kanunlara karşı, İstanbul Beyaz Saray'da saldırıya uğrayan bir kapalı salon toplantısıyla başlattığı yoğun bir mücadeleye girdi. Yalnız 1963 yılı başında konulan süre içinde 78 kanun ve kanun maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruldu. Bu iptâl istekleri arasında, ölüm cezasının kaldırılması, Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddelerinin ve dernek kurma ile ilgili 143'üncü maddenin, grev yasağının müeyyidesini koyan 20.nci maddenin, film ve senaryolara sansür konulmasını sağlayan hükmün, Ceza Mahkemeleri Usûlü Kanununun paralı kişileri kefaletle tahliyesini mümkün kılan, bazı durumlarda yargıç için tutuklama mecburiyeti koyan maddelerinin, Cemiyetler Kanunu'nun siyasî partilere üyelik yaşı ile ilgili hükmünün, Pasaport ve Basın Kanunlarının Bakanlar Kuruluna anti-demokratik yetkiler tanıyan hükümlerinin, Sendikalar Kanununun sendikaların çalışma olanaklarını kısıtlayan ve uluslararası kuruluşlara üyeliğe iktidarın uygun bulması şartına bağlayan hükümlerinin, Seçim Kanununun seçmen yaşını 21 olarak belirleyen ve partilerin seçimlere katılmaları için büyük engeller koyan maddelerinin iptali yer almaktaydı. TİP'in bu ve daha sonraki dâvalarından önemlice bir bölümü ilgili kanun veya kanun maddelerinin iptali ile sonuçlandı, diğer büyük bir kısmı ise ya usûlle ilgili nedenlerle, ya da küçük oy farklarıyla reddedildi.

İÇERDE

Birinci Büyük Kongresi

1964 yılında toplanan TİP Birinci Büyük Kongresi, uzun çalışmalarla hazırlanan ayrıntılı bir programı kabul etti. Bu programla tam bağımsızlığın kazanılması ve emekçi halkın iktidara ağırlığını koyması hedef gösterilerek, Partinin iktidara geçmesi halinde dış ticaret, bankacılık, sigortacılık ve büyük sanayi kuruluşlarının devletleştirileceği, geniş çaplı bir toprak reformu uygulanacağı belirtilmekteydi. Böylece, bilime dayanan bir politika uygulanacağı, kapitalist olmayan kalkınma yolu izleneceği duyuruluyordu.

Partinin güçlenmeğe başlamasıyla birlikte TİP'e yöneltilen saldırılar da arttı. Genel sindirme taktiklerinin ötesinde, gerek Merkez yöneticileri, gerekse mahalli örgüt üyeleri ağır baskı ve taarruz

Bir süre TİP Genel Başkanlığı yapan sendikacı Şaban Yıldız ve Partinin biricik senatörü Fatma Hikmet İşmen.

LİLER

lara uğradılar. Bu arada, Partinin kapatılması için sonuçsuz kovuşturma girişimleri de oldu.

1965 Seçimleri

Türkiye İşçi Partisi, 1965 Genel seçimlerine 51 ilde katıldı ve 276 bin oy aldı (toplam oyların yüzde 3'ü). İlk genel seçimde aldığı bu sonuçla Parlâmentoya 15 milletvekili ile girdi. TBMM'deki çalışmalarında bir çok kanunun yapılması görüşmelerine katıldı ve değişiklik önerilerinde bulundu. Bu arada çok defa gensoru, genel görüşme önergesi verdi ve bazı konularda Meclis araştırması istedi. TİP milletvekilleri, Meclis kürsülerinde sık sık konuştular, sözlü ve yazılı sorular verdiler. Parlâmentoda grup sahibi olması, TİP'in Anayasaya ilişkin çalışmalarını da hızlandırdı; Yetki Kanunu (Özel teşebbüse teşvik fonları verilmesini öngören kanun), Siyasi Partiler Kanununun 74'üncü maddesi gibi konular TİP'in başvurmasıyla Anayasa Mahkemesince iptal edilen kanunlar oldu.

Bu dönemde Türkiye'de emperyalizmin varlığı, ikili anlaşmalar ve NATO meselesi ön - plâna çıkartıldı. TİP, yurt çapında, «NATO ya hayır!» kampanyasını yürüttü. Ortak Pazar'ın Türkiye ekonomisi için zararlı olduğunu ileri sürerek bu anlaşmadan vazgeçilmesini önerdi.

Partiye saldırılar

TİP kuruluşundan kapatılışına kadar, her zaman, çeşitli saldırı ve suçlamalara hedef oldu. Bu saldırılar kişi olarak partilere yöneldiği gibi, açık hava ve kapalı salon toplantılarına, kahvelere, parti lokallerine karşı da düzenlendi ve birçok partinin yaralanmasına, ölümüne ve ayrıca büyük tahribata sebep oldu. TİP milletvekilleri, TBMM de dahi «fiili saldırılara hedef olmaktan kurtulamadılar ve bir defasında birçoğu AP milletvekilleri tarafından hastaneye kaldırılacak derecede dövüldü.

TİP'i hedef alan saldırılar partinin örgütsel gelişmesiyle orantılı olarak arttı ve her yeni örgüt kuruluşu, arkasından yeni saldırılar getirdi. Tümüyle TİP'in örgütlenmesi, herşey göze alınarak yapıla -

Behice Boran

1910 yılında Bursa'da doğdu. İlk, orta ve liseyi İstanbul'da okuduktan sonra, Amerika'da Michigan Üniversitesi'ni bitirip aynı yerde doktora yaptı. Bir yıl, Manisa ve Afyon'da ortaokul İngilizce öğretmenliğinden sonra Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesi'ne doçent oldu.

1944 yılında «Toplumsal Yapı Araştırması» nı yayımladı. Bu arada, dış basında da yankılanan önemli makalelerini yazdı.

1947'de, profesör olmak üzereyken, bölümünün lâğvedilmesi üzerine Üniversite'den ayrılmak zorunda bırakıldı

1950'de Barışseverler Derneği başkanlığına getirildi. DP hükümetinin, Meclise danışmadan Kore'ye asker göndermesini protesto amacıyla bildiri yayımlamaktan, aynı yıl, Türk Ceza Kanununun sonradan kaldırılan 164 üncü maddesine göre hüküm giydi ve 1.5 yıl hapis yattı. O sırada hamileydi. Oğlu Dursun'u hapishanede doğurdu.

«Adımlar» ve «Yurt ve Dünya» dergilerinin yayımlanmasında büyük katkısı oldu ve bu dergilerde sürekli yazdı.

1962'de TİP'e girdi ve Genel Yönetim Kurulunda görev aldı. 1965 seçimlerinde Urfa Milletvekili olarak parlamentoya girdi. 1970'da TİP Genel Sekreterliğine, aynı yılın Ekiminde yapılan 4 üncü Büyük Kongrede ise Genel Başkanlığa getirildi.

Çevirilerinin dışında, «Türkiye ve Sosyalizm» adlı bir de eseri vardır.

Yıl, 1971. Ankara 3 Numaralı Askerî Mahkemesi. TİP yöneticileri yargılanıyorlar. Sağdan itibaren ilk sıra: Behice Boran, Şaban Erik, Sait Çiltaş, Osman Sakalsız, Âdil Özkol, Yalçın Cerit. İkinci sıra: Nejat Ökten, Turgut Kazan, Hüseyin Ergün, Hüseyin Korkmaz, Adnan Keserbiçer, Oral Çalışlar. Üçüncü sırada diğer TİP'liler.

bilen bir iş haline geldi. 1968 mahalli seçimleri öncesinde, sadece 20 Nisan'la 30 Mayıs arasında kamuoyuna yansıyan 9 saldırının olması, TİP'in karşılaştığı saldırıların yoğunluğunu gösterir. Bunlar ,sırasıyla: İstanbul Sağmalcılar, Ankara Bâlâ, Eskişehir, Ankara Sincan, İstanbul Çarşamba, Kayseri, Çorum Alaca, Çorum ve Ödemiş'te yeraldı ve birçok kişinin yaralanmasına ve ağır tahribata yol açtı.

Saldırılar karşısında güvenlik kuvvetleri genellikle ilgisiz kaldılar. Partilere karşı uygulanan baskıları günlük olaylar haline geldi ve bazı yerlerde TİP yöneticileri «faili meçhul» cinayetlere uğrama ya kadar varan tertip ve saldırılarla karşılaştılar.

1969 seçimleri ve sonrası

1969 seçimlerinde TİP, 500-600 bin oy alabilecekken, gelişme bunu gösterirken, parti içi ve parti dışı bir takım olaylar ve engellemeler yüzünden alınan oy sayısında fazlaca bir artma olmadığı görüldü. Ancak, Türkiye'deki sosyal sınıflar arasındaki ilişkiler ve emekçi yığınların bilinçlenmesiyle büyük gelişmeler kaydetmesi, TİP'i bazı çevrelerin gözünde daha da tehlikeli bir örgüt haline getirdi. Bu dönemde TİP, Anayasa Mahkemesi'nde çeşitli kanunlar hakkında dâva açmağa devam etti. Bir kısmı TİP kapatıldıktan sonra iptâl edilen bu kanunlar arasında İş Kanunu, Sendikalar Kanunu ve Sıkıyönetim Kanunu gibi önemli kanunlar da vardı.

1970 Ekim sonunda (29, 30, 31 Ekim) 4'üncü Büyük Kongresini yapan TİP, tutacağı mücadele yolu emekçi kitleler açısından Partinin önündeki görevler, üyelerin çalışmaları, Doğu sorunu, sendikal hareketler gibi konularda kararlar aldı.

1971 Ocak ayında, bütün demokratik kuruluşların desteğini sağlamaya çalışarak, «Faşizme hayır!» kampanyasını açtı. Bu kampanya sırasında 200 civarında TİP üyesi gözaltına alındı.

Aynı çalışmayı yapan bu partilerden birçoğu hakkında takipsizlik kararı verildi, bir kısmı açılan dâvalarda beraat ederken, diğer bir kısmı hüküm giyip cezaevlerine girdi; bir kısmı hakkında açılan dâvalar ise hâlâ sürmektedir.

12 Mart Muhtırasının verildiği gün, TİP yöneticileri hakkında kovuşturma açıldığı radyo haberlerinde yer aldı. Bir süre sonra, 1961 Anayasasında değişiklikler yapılması teklifleri söz konusu olurken, TİP yöneticileri tutuklandılar.

TİP Dâvası

Kapatılma gerekçesi

12 Mart 1971 tarihinde, Ankara Savcılığınca, TİP yöneticileri hakkında başlatılan soruşturmaya daha sonra Cumhuriyet Başsavcılığınca devam olunarak, Anayasanın 57, Siyasî Partiler Kanununun 87 ve 89'uncu maddeleri ne aykırı hareketinden dolayı temelli kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesinde dava açıldı. Anayasa Mahkemesi ise, 20.7.1971 gün, Esas 971/3 ve Karar 971/3 sayılı hükmü ile Türkiye İşçi Partisi'ni Anayasanın 57'inci ve Siyasî Partiler Kanununun 89'uncu maddesine muhalefetten (Mahkeme, Başsavcılık iddianamesindeki Siyasî Parti ler Kanununun 87'inci maddesine aykırı faaliyetini kabul etmemiştir), Siyasî Partiler Kanununun 111 inci maddesinin 2 sayılı bendi uyarınca temelli kapatmaya karar verdi.

> **ADİL ÖZKOL**
>
> **1943 yılında Ankara'da doğdu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Ayni Fakülteye İdare Hukuku asistanı oldu. Doktorasını veren Özkol'un, «İdari Yargının Görev Alanı» adlı bir eseri vardır. İngilizce bilir. Son kongrede Merkez Yürütme Kurulu üyesi oldu.**
>
> **Evli ve bir çocuk babasıdır.**

Anayasa Mahkemesi'nde, TİP yöneticileri, **«birlik ve bütünlüğün baskı, şiddet usulleriyle ve ayırım gözeten davranışlarla değil eşit, âdil ve özgür şartlar içinde gönüllerde köklendiği ölçüde sağlam temellere oturacağı»** görüşünü savunarak **«anayasal hak ve özgürlüklerin uygulanması, baskıların kalkması, bölgelerin kalkındırılıp refaha ulaştırılması isteklerini devletin bütünlüğünü bölücü Kürtçülük ha**

reketleri saymanın, (...) Anayasaya bağlı olarak bu şikâyet ve istekleri haklı bulan ilericileri ve sosyalistleri yine bölücü ve dışarıya bağlı olarak nitelendirmenin temelden yanlış bir değerlendirme» olduğunu belirtmişlerdi. Bu savunmalara rağmen Anayasa Mahkemesi, Partinin son yıllardaki faaliyetlerinden bir bölüğünün, Siyasî Partiler Kanununun «Siyasî Partiler, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler. Siyasi Partiler Türk dilinden ve kültüründen gayrı dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.» yolundaki yasaklamasına aykırı düştüğü gerekçesiyle TİP'nin temelli kapatılmasına karar verdi.

Anayasa Mahkemesi'nde bu dava devam ederken, öte yandan, TİP yöneticilerinin büyük bir kısmı Sıkıyönetim tarafından gözaltına alındı ve daha sonra da tutuklandı.

İddianame

Askerî Savcı, TİP yöneticileri hakkında, TİP'i niteliğinden saptırmak, illegal (kanun dışı bir örgüt haline getirmek) kürtçülük ve komünizm propagandaları yapmak suçlamalarını ileri sürüyordu ve TİP'in tüzüğü ve programı ile örgütlenme — eğitim tarzının bilimsel sosyalist ilkelere uygun olduğunu, bilimsel sosyalizmin ise Komünizm olduğunu ifade ediyordu.

Ayrıca iddianamede, «Yabancı bir dünya görüşünü ülkede millete Marksist — Leninist, Maoist metodlarla enjekte ederek, kendi felsefesi dünya görüşü, kendi bilinç ve karakteri olan Millîyetçi - Toplumcu görüşünden kopmasını sağlamak gayesine matuf olarak bu yabancı dünya görüşüne oturtmak eğilimi Türk Milletinin bütünlüğü ve benimsenen demokratik ilkelerle bağdaşmaz» olduğu görüşü de yer alıyordu.

Savcının bu iddialarına karşı TİP yöneticileri, «TİP'in Türkiye işçi sınıfının 1800'lerden başlayan, gelişen hareketinin 1961'lerde eriştiği bir merkale» ve bu anlamda TİP'in öteki partiler gibi bir sınıf partisi olduğunu, anayasal yollarla emekçilerin çıkarlarına savunduğunu ifade ettiler.

HÜSAMETTİN GÜVEN

1925 yılında Hopa — Abu Islah'da doğdu. Zonguldak Kömür İşletmelerinde tornacı — tesviyeci olarak çalıştı. TİP Zonguldak örgütünün kurucusudur. İstanbul'da da çeşitli fabrikalarda çalışan Güven, son olarak çalıştığı fabrikada tutuklandı. Partinin çeşitli yönetim kademelerinde, uzun süre Genel Yönetim Kurulunda görev aldı, Genel Sekreter yardımcılığı ve Genel Sekreterlik yaptı. Zonguldak'ta mahalli bir işçi gazetesinin «Sömürücüye Yumruk» gazetesi sahibidir. Gazete, 12 Mart'ta kapanmıştır. Hüsamettin Güven, 30 yıllık işçidir ve evlidir.

ŞABAN ERİK

1926 yılında Edirne'de doğdu. Assubay olarak Kore savaşına katıldı. Bu savaş, hayatının bir dönüm noktası oldu. Ordudan istifa ederek Karayolları Genel Müdürlüğünde teknik eleman olarak çalışan Erik, Karayolları Sendikasında faal görev aldı. Yol—İş Federasyonu Genel Sekreteri iken 1965 seçimlerinde Malatya TİP milletvekili olarak parlamentoya girdi. TİP'e girdiği 1963'ten itibaren partinin çeşitli yönetim kademelerinde görev aldı ve 4'üncü Büyük Kongreden sonra işçi kesiminden Genel Sekreter oldu.

Erik, evli ve üç çocuk babasıdır. Emek Dergisi'nin sahibidir.

YAVUZ ÜNAL

1939 yılında İnebolu'da doğdu. Elektrik teknisyenidir. Ereğli Kömür İşletmelerinde ve İstanbul'da bazı fabrikalarda çalıştı. Zonguldak ve İstanbul TİP örgütlerinde faal olarak görev aldı. İstanbul İl Sekreteri iken Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.

TURGUT KAZAN

1940'yılında Kayseri'de doğdu. İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Avukatlık yapmaktadır. Eskişehir TİP örgütünün başkanıdır. Çeşitli yönetim kademelerinde görev aldı. Son kongrede Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. Kazan, evli ve bir çocuk babasıdır.

OSMAN SAKALSIZ

1947 yılında İskilip'te doğdu. Sanat Enstitüsünü bitirdi. Torna işçisidir. 1965'te, 18 yaşında, TİP'e girdi ve Gençlik kollarında, Ankara Merkez İlçe Yönetim Kurulunda, Ankara İl Yönetim Kurulunda çalıştı. Genel Yönetim Kurulunda ve 4'üncü Büyük Kongre sonrasında da Merkez Yürütme Kurulunda yöneticilik yaptı. İlk tahliye olumuşundan sonra askere alındı. İkinci tutuklama kararı üzerine, Kars'taki birliğinden alınarak hapishaneye konuldu.

Osman Sakalsız bekârdır.

TİP'lilerin savunması

İddianamede yer alan «Komünist ihtilâli amaçlama» meselesi ile ilgili olarak da, «Bir grup insanın, bir örgütün istemesi ile bir toplumda ihtilâl olmaz. Sosyalist ihtilâller: 1) İşçi ve müttefiki emekçi sınıfların güçlü, iktidarı almaya namzet ve istekli olduğu ve 2) toplumu yönetmede, sorunlara çözüm getirmede acze düşen burjuvazinin iktidarı devretmeye razı olmadığı, demokratik hak ve özgürlükleri ortadan kaldırdığı, işçi ve emekçi sınıfların ekonomik ve politik örgütlerine ve giderek tüm ilerici, demokratik akım ve hareketlere karşı baskı ve terör yöntemleri uyguladığı şartlarda oluşur ve patlak verir», «TİP, ocağı ile yaşayan bütün yurttaşların kanun yolundan iktidara yürüyen siyasi teşkilâtıdır» dediler.

TİP yöneticilerinin avukatları ise toplu savunmalarında şunları söylediler:

«Aslında TİP'in kapatılması yolunda uzun bir süredenberi gayret sarfedilmekteydi. Bizim bildiğimiz kadarıyla kapatma isteği ile yedi defa Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat edilmiştir.»

«Bugün sendikalar ve muhtelif teşekküller hakkında yürütülen davalar belirli sanayi illerinde sürdürülen hukuki veya fiili grev yasakları, kitap yasakları, basın davaları, ülkenin düşün hayatının felce uğraması gibi hususlar gözönüne alındığı takdirde, meselenin işçi ve emekçiler ve onlarla kader birliği etmiş aydınların ilerici, sol, sosyalist hareketin partisi, yan teşekkülleri, basını, kamuoyunun oluşmasında yardımcı ve yararlı olabilecek her hakiki ve tüzel kişinin hareketinin Anayasaya ve kanunlara uygun olup olmamasına bakılmaksızın tümünün yok edilmesi, ertelenmesi ve buna bağlı olarak

SADUN AREN

1922 yılında Erzurum'da doğdu. 1944.de Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1945'te ayni Fakülte'ye ekonomi asistanı oldu. 1950 de doçent olan Aren, 1951—1955 yılların da İsviçre ve İngiltere'de kendi konusuyla ilgili çalışmalar yaptı. 1957'de İktisadi politika kürsüsüne profesör oldu. «Veraset Vergileri», «Ekonomiye Giriş», «100 Soruda Ekonomi El Kitabı» ve «İstihdam, Para ve İktisadi Politika» başlıca eserleridir.

1963'de TİP'e üye olan Prof. Aren, 1965 seçimlerinde İstanbul milletvekili olarak Parlamentoya girdi ve partinin Genel Yönetim ve Merkez Yürütme kurullarında sürekli görev aldı.

Prof. Aren evli ve iki çocuk babasıdır. İngilizce ve Fransızca bilir.

BEKIR YENIGÜN

1934 yılında Kemaliye'de doğdu. Karayollarında işçi olarak çalıştı. Karayolları İşçileri Sendikasında başkanlık yaptı. Asıl mesleği, tornacılıktır. 1963'te TİP'e giren Yenigün, çeşitli yönetim kademelerinde görev aldı ve son kongrede Merkez Yürütme Kuruluna seçildi. TİP temsilcisi olarak, Turgut Kazan'la birlikte Irak'a gitti.

Evli ve üç çocuk babasıdır.

hakim sınıfların lehine genel bir «restorasyon» arzusudur. «Anarşik» olaylar diye adlandırılan, hareketlerin uygun bahanesi altında asıl gerçekleştirilmek istenen budur»

Ayrıca, aynı faaliyet ve delilleri inceleyen Anayasa Mahkemesi kararının dayandığı maddeler ile suçlamanın dayandırıldığı madde lerin farklılığına dikkati çektiler.

Duruşmalar devam ederken, 5 Ekim 1971 tarihinde tahliye edilen TİP yöneticileri, 23 Haziran 1972 tarihinde, tutuklu bulunan sanıklarla «Muadeleti temin» gerekçesi ile tekrar tutuklandılar.

Ve karar

Ankara 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, 17 Ekim 1972 tarihli gerekçeli kararında, «Halkı anayasal demokratik düzene karşı çıkmağa teşvik gibi anarşik ortamın yaratılmasındaki kesif faaliyetleri memleketi telafisi oldukça zor ve büyük badirelere sürükleyip geri kalmışlık savaşında en büyük silâhımız ve ümidimiz olan gençlerimizden pek çoğunun hayatlarını kaybetmelerine, binlercesinin ise devrimcilik (ihtilâl) uğruna tahsillerinden olup, aile yuvalarında tahammülü zor derin yaralar açılmasına, bir çok ailenin sönmesine sebebiyet» gerekçesini de belirterek, sanıklardan Behice Boran'ı 15 yıl, Şaban Erik'i 12 yıl 6 ay, Sait Çiltaş'ı 12 yıl 6 ay, Sadun Aren'i 12 yıl 6 ay, Can Açıkgöz'ü 15 yıl, Hüsamettin Güveni 15 yıl, Osman Sakalsız'ı 12 yıl 6 ay, Yalçın Cerit'i 15 yıl, Nejat Ökten'i 15 yıl, Bekir Yenigün'ü 12 yıl 6 ay, Turgut Kazanı 15 yıl, Yavuz Ünal'ı 15 yıl ve Merkez Yürütme Kurulu üyesi ol

mayan diğer sekiz sanığı da 6 yıl 10 ay ile 8 yıl arasında değişen ha hapis cezalarına mahkûm etti. Yöneticilerden bir bölüğü için ise Askeri Savcıya hakaretten kavuşturma açıldı. Ankara Sıkıyönetim 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava görülmektedir.

TİP yöneticileri, kararı temyiz ettiler.

Öte yandan, Yargıtay Başsavcılığı, verdiği tebliğnamesinde, sanıklardan Behice Boran, Şaban Erik, Sait Çiltaş, Sadun Aren, Can Açıkgöz, FHüsamettin Güven, Nejat Yazıcıoğlu, Hüseyin Ergün Adnan Keserbiçer'in TİP'li illegal bir cemiyet haline getirmek için aralarında gizli ittifak kurduklarını iddia ederek bu sanıkların cezalarının onanmasını, diğer sanıklar hakkındaki hükmün ise bozulmasını ytalep etti.

Askerî Yargıtay 2'nci Dairesi, hem Başsavcılığın ve hem de avukatların taleplerini uygun görmeyerek, 26 Nisan 1973 tarihinde verdiği kararla, Kongre Tasarı Komisyonu üyelerinden bir kişi ile ilgili hüküm hariç olmak üzere, mahkemenin kararını aynen onayladı.

Yargıtay Başsavcılığının tebliğnamede belirtilen mütalâada ısrar etmesi ve 2'nci Daire ilâmına itiraz etmesi üzerine dava dosyası, Askerî Yargıtay Daireler Kurulu'na yollandı. Halen Daireler Kurulu'nda incelenmekte olan dava hakkında kararın Temmuz ayı içinde verilmesi beklenmektedir.

TİP Merkez Yürütme Kurul üyeleri, ayrıca, Ankara Toplu Basın Mahkemesinde, Cumhurbaşkanına hakaretten; Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde ise Faşizme hayır!» Kampanyası sırasında basılıp dağıtılan bildiriden dolayı hükümetin manevi şahsiyetini tahkirden yargılanmaktadırlar.

SAİT ÇİLTAŞ

1937 yılında Sarıkamış — Yeniköy'de doğdu. İlk Öğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünü bitirdi. Öğretmen okullarında öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Bir süre sonra görevinden ayrılarak TİP'e girdi. 4'ncü Büyük Kongrede Genel Yönetim Kuruluna seçildi ve Parti Genel Sekreteri oldu.

Sait Çiltaş evli ve üç çocuk babasıdır.

YALÇIN CERİT

1933 yılında Elazığ — Ağın'da doğdu. Liseyi bitirdikten sonra öğretmenlik ve muhasebecilik yaptı. 1963 ten beri üyesi bulunduğu TİP'te Ankara İl Başkanlığı, Genel Yönetim Kurulu üyelikleri görevlerine getirildi. TİP'teki son görevi, Genel Saymanlıktı.

Yalçın Cerit evli ve bir çocuk babasıdır.

NEJAT EREL YAZICIOĞLU

1941 yılında Saimbeyli'de doğdu. Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Emirdağ'da bir süre serbest doktorluk yaptıktan sonra, İstanbul'da DİSK'in doktorluğunu üzerine aldı. TİP Yüksek Onur Kurulu üyesidir. Fransızca bilir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

NEJAT ÖKTEN

1934'te doğdu. Bir süre işçilik yaptıktan sonra sendikal çalışmalara katıldı ve Kimya—İş'te yıllarca Genel Sekreterlik görevinde bulundı. TİP'in çeşitli organlarında görev aldıktan sonra, Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.

Nejat Ökten evli ve iki çocuk babasıdır.

CAN AÇIKGÖZ

1940 yılında Bafra'da doğdu. Lise mezunudur. 1968 mahalli seçimlerinde İstanbul Belediye Meclisi üyeliğine seçildi. TİP Fatih İlçesi ve İstanbul İl Yönetim Kurulu başkanlığı yaptı. İstanbul'da, mahalli bir işçi gazetesi olarak, 12 Mart öncesine kadar yayımlanan «Kurtuluş Yolu» gazetesinin sahibidir. 4'üncü Büyük Kongreden sonra Merkez Yürütme Kuruluna seçildi.

Can Açıkgöz evlidir. 7 yaşında bir oğlu vardır.

HÜSEYİN ERGÜN

1945' yılında Hınıs'ta doğdu. Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Fikir Kulüpleri Federasyonu Genel Başkanlığı yaptı. TİP'te çeşitli görevlerde bulundu. Genel Yönetim Kurulu üyesidir. Fransızca bilen Ergün, evli ve bir çocuk babasıdır.

1965 seçimlerinden sonra Parlamento da TIP milletvekilleri: Ekinci (ayakta), Nebioğlu, Karacı, Bahadınlı, Koçak, Çetin Altan Aybar, Kuas... 1969 seçimlerinde sadece iki milletvekili kalmıştı: Mehmet Ali Aybar ve Rıza Kuas.

TOPLUM

DÜNYA

Yunanistan

Darbeye karşı cumhuriyet

Yunanistan'da önceki hafta giri şilen bir darbe teşebbüsünün başarısızlıkla sonuçlanması ve Batı Akdeniz'deki bir NATO manevrasına gitmekte olan bir savaş gemisinin kaptan ve bazı subaylarının İtalya'ya iltica etmeleri üzerine, faşist Cunta yönetimi, ülkede cumhuriyet ilân etti. Papadopulos, geçen Cuma günü, Yunanistan'da krallığın sona erdiğini açıkladığı konuşmasında, 1967 aralığından beri İtalya'da sürgünde bulunan Kral Konstantin'i henüz olgunlaşmamış bir insan olarak niteledi ve son darbe teşebbüsü dolayısıyla yapılan tahkikatta Kralın da olay la ilgisinin kesin olarak anlaşıldığını söyledi.

Cumhuriyetin ilânı ile birlikte 1968 anayasası da yürürlükten kal dırılmış oldu.

Papadopulos, cumhuriyet rejiminin sorumluluğunu da üzerine aldığını belirterek, kendi kendisini cumhurbaşkanı ilân ettikten sonra, en geç bir ay içinde yeni bir anayasa hazırlanacağını ve bu anayasanın en geç iki ay içinde halkoyuna sunulacağını bildirdi.

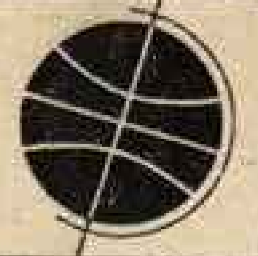
Vietnam

Kanada komisyondan çıktı.

Kanada Hükümeti, Güney Vietnam'da ateş-kesi denetlemek için dört ay önce kurulan uluslararası komisyonda 29 Mayıs ta rihinde çekilme kararı aldı. Kanadalıların, komisyondaki Polonyalı ve Macar heyetleriyle eskiden beri geçinemedikleri biliniyordu. Son olarak Kanada tarafından hazırlanan kuzeyden güneye sızmalar konusundaki bir raporun ortak komisyonda görüşülmesinin reddedilmesi üzerine Komisyon üyelerin sayısı Endonezya ile birlikte üçe indi. Kanada'dan boşalan üyeliğin en kuvvetli adayı, Malezya.

TÜRKİYE'NİN ÇEVRESİNDE GEÇEN HAFTA

ortadoğu raporu

ERGİN EROĞLU

Arap sosyalizminin ünlü teorisyenlerinden ve Baas hareketinin öncülerinden Michael Aflak, Baas Partisi'nin kuruluşunun, *«Emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmuş tek bir Arap vatanı yaratmak»* amacına dayandığını söylemişti. 1940 başlarında Suriye'de kurulan Baas Partisi'nin, uzun süre Arap siyasî hayatında hatırı sayılır bir etki gücüne sahip olduğu ve günümüzde bu niteliğini, oldukça değişik kalıplar içinde korumakta bulunduğu bir gerçektir. Bugün Irak ve Suriye'de iktidarı elinde tutan, çevre Arap ülkelerinde ise ilerici muhalefeti temsil eden Baas'çı hareketin, ortaya çıktığı tarihten buyana, önemli ölçüde bir bünye değişikliğine uğradığı rahatlıkla öne sürülebilir. Ayle ki, Arap millî kurtuluş mücadelelerinin tarihi evrimi içinde kendi kendini yenileyebilen hareket, Araplararası bir siyasî doktrin olarak ele alınırken, onun geçerlilik şansı ve Arap ülkelerinin ekonomik-sosyal bünyelerine uygunluk derecesi, üzerinde cidiyetle durulmağa değer bir konu haline gelmiştir.

ÖNCE MİLLİYETÇİLİK SONRA SOSYALİZM

Kurulduğu tarihlerde, İngilizler tarafından desteklendiği bile öne sürülen, hattâ Arap Birliği idealini engelleme suçlamalarına uğrayan Baas Partisi, varlığını geliştirme konusunda büyük güçlüklerle karşılaşmış, Araplararası yaygın bir tepkiyi üzerine çekmişti. Oysa Baas Partisi'nin dayandığı temel, Arap Birliği ve milliyetçiliğine öncelik veren, değer basamaklarında sosyalizmin ikinci derecede önem taşıdığı bir nitelikle belirlenebilir. Baas'çı düşünürlere göre, milliyetçilik ve hümanizma eşdeğerli kavramlardır. Ve son tahlilde, öncelik sırası hümanizmadan hiç bir şekilde geri olmayan Arap milliyetçiliği, geçicilik bir yana, tam tersine, mutlak anlamda bir süreklilik ifade eder. Baas'çı hareketin bir başka özelliği ise, milliyetçilik ve dincilik akımlarını bağdaştırmak steyen Arap fanatizmini reddetmiş olmasıdır. Taa başından beri lâisizmi ilke olarak benimseyen ve savunan Baas Partisi, küçük-burjuva devrimciliğinin Arap Dünyası'ndaki tipik bir örneğini temsil etmiştir.

Baas Partisi'nin sosyalizm anlayışına gelince, örgüt iç yapısını Marksist partilerden örnek olarak oluşturmasına rağmen, uzun süre Marksizmi şiddetle reddeden ve Batı Avrupa'nın liberal düşüncelerinden büyük ölçüde etkilenen, kendine özgü bir karakter taşımıştır. Bu kendine özgü oluşun en belirgin unsurları ise, Arap şovenizmi ve goşizmde ifadesini buluyordu. Tabii bugün de Baas'ın sosyalist bir çizgiyi temsil ettiği savunulamaz.

Arap Birliği'nin gerçekleştirilmesi amacına büyük bir önem veren ve bu alanda öncü rolü oynamak isteyen Baas hareketi, aynı ideale sahip çıkma iddiasındaki Mısır Devlet Başkanı Nâsır'la bir çekişme

Arap Milli Kurtuluş mücadelelerinde Baas'çı hareket

haline girdikten sonra, Nâsır'ın Arap Dünyası'nda ağır basan kişiliği yüzünden, önemli bir güç kaybına uğrayacaktır. Nâsır'ın Araplararası meselelerde büyük bir söz sahibi oluşu, hem içerde ,hem de dışarda, Baas'çıların yadırganan politikasından farklı, Arap Dünyası'nın gerçekleriyle bağdaştırılabilen, tutarlı sayılabilecek bir politikayı temsil etmesinden ileri geliyordu. Gerçekten de, Baas Partisi'nin 1947 başlarında, Şam'da toplanan ilk millî kongresinden sonra yayımlanan bir bildirisinde, diğer Arap siyasî partilerinin benimsemediği, çok değişik görüşler dile getiriliyor, özellikle Nâsır'cıları tedirgin eden bir hava yaratılıyordu. Bildiriye göre, Arap Dünyası, ABD'nin olduğu kadar, Sovyetler Birliği'nin de tehdidi altındadır. Onun için, her iki ülkeye de dost gözüyle bakılmamalıdır. Baas Partisi'nin dış dünya karşısında duyduğu güvensizlik, ister Batı Avrupa ile olsun, isterse diğer Orta - Doğu ülkeleriyle, iyi ilişkiler kurulmasını ve sürdürülmesini kabule yanaşmayan bir anlayışı ortaya koyuyordu. 1939'da Hatay'ın Türkiye'ye ilhakı ise, bu konuda hem Fransa'nın, hem de Türkiye'nin Baas'çıların ağır eleştirilerine uğramasına yol açmıştı. Baas Partisinin Arap devletleri karşısındaki tavrına gelince, 1945 - 55 yılları arasında Arap Dünyası'nda yer alan darbe hareketlerinin hemen hemen hepsinde Baas'ın parmağının bulunduğunu öne sürmek, gerçeğe aykırı düşmez.

GERÇEKÇİLİĞE DOĞRU YÖNELİŞ

Suriye ve Irak'ta iktidarı ellerinde bulunduran Baas Partileri'nin, son yıllarda, geneleksel çizgilerini terkederek gerçekçi bir politikaya yönelmeleri ve gitgide yükselen bir başarı grafiğini şekillendirmeleri, uluslararası politika sahnesinde Baas'çı rejime güven ve itibar kazandırmıştır. Bunun Suriye ve Irak halkları üzerindeki yansısı ise, sosyal barışın, geleceğe güven ve umutla bakma inancının yaygınlaşmakta olmasıdır. Bugün artık Baas'çı hareket içinde, sekter ve goşist eğilimler önemli ölçüde tasfiye edilmiştir. Suriye'de, Hafız Esat ve arkadaşlarını işbaşına getiren, 16 Kasım 1970 *«kalkınma hareketi»*nden sonra, Baas rejiminin benimsendiği yeni doğrultu, Salâh Cedid grubunun halk kitlelerinde düşmanca tepkiler uyanmasına yol açan aşırı radikalizminden ve uluslararası sahnede Suriye'yi tehlikeli bir yalnızlık noktasına doğru sürükleyen, *«İsrail'e karşı derhal eyleme geçilmesi ve savaş dışı herhangi bir çözüm yoluna hiçbir şekilde bağlanmaması»* parolasından tamamen farklıdır. 7 Mart 1971'de, *«Millici ve İlerici Cephe»*nin kurulmasından sonra ise, aralarında Suriye Komünist Partisi'nin de bulunduğu diğer siyasi örgütlerin eylem özgürlüklerinin genişletilmesi, hükümet ve parlamentoda temsil hakkını elde edebilmeleri ve sendika hayatına aktif bir biçimde katılmaları nın sağlanması gerçekleştirilebilmiştir. Arap Birliği'nin mistik ve gerici temeller üzerinde, yukardan alınacak kararlarla kurulması yolundaki çalışmalara da, bugünkü Baas taraftarları katılmamaktadır. Baas rejiminin bu yeni doğrultuyu benimsemesinden sonra, ilk olarak Suriye'de, geniş çaplı bir sanayileşme hareketinin başlatıldığı ve bu alanda küçümsenemeyecek bir yol alındığı, rahatlıkla söylenebilir. Gerçekten de 1970'de yüzde 2'yi aşamayan milli gelir artışı, 1971'de yüzde 12'ye, 1972'de ise yüzde 16'ya yükselebilmiştir. 1971 Mart'ında özel bir bakanlık kurularak turizm çalışmalarına önem verilmesi, yerli sanayi kollarının faaliyete geçirilmesi ve ücretlerin artırılması, Baas rejiminin Suriye ekonomisine kazandırdığı canlılığın bir ifadesidir.

Irak'a gelince, 17 Temmuz 1968'de Baas Partisi'nin iktidarı ele geçirmesini, 1971 Mart'ında Kürtlere kültürel özerklik verilmesi izlemiş ve ilk defa Irak Komünist Partisi'yle Baas'çılar arasında olumlu yönde bir diyalog kurulabilmiştir. Devrim Konseyi liderlerinin çabalarıyla gerçekleştirilen *«Siyasi Birlik»*, çeşitli etnik ve dinsel gruplar arasındaki uyumsuzlukların önemli ölçüde azaltıldığı bir barış ortamının oluşmasını kolaylaştırmaktadır. Irak - Sovyet dostluk ve işbirliği anlaşmasından sonra ise, Suriye ve Irak'taki rejimleri birbirine yaklaştıran ve iki ülke arasındaki iyi ilişkileri güçlendiren, son yıllarda Arap Dünyası'nda sağa doğru açılış eğilimlerinin ağır bastığı ortamı bir ölçüde dengeleyen, yeni bir gelişmeden söz edilebilir.

Baas iktidarının, ülkenin bütün kaynaklarını gerçek bir ekonomik kalkınma uğruna seferber etme yolundaki azimli kararı ve bu alandaki uygulamalar hızlı ekonomik atılımların olumlu bir başlangıcın teşkil etmiştir. Irak'taki bütün yabancı gözlemciler bu konuda iyimser yorumlarda bulunmaktadırlar. Irak'ın dış politikadaki barışçı tutumunu da, Baas yönetimi adına, olumlu bir gelişme olarak değerlendirmek, yerinde bir yargı olacaktır.

Suriye ve Irak'taki uygulamaların ortaya koyduğu gerçek, başta Mısır olmak üzere, Ürdün ve Irak Körfezi'ndeki Arap şeyhlikleri gibi ülkeler için Baas'çı iktidar anlayışının, bugün örnek bir siyasî doktrin niteliği kazandığıdır. (Filistin Direnme Hareketi'yle birlikte, Güney Yemen ve Cezayir'deki, halk hareketlerine dayanan iktidarların, farklı bir nitelik taşımakta olduklarını burada önemle belirtmek gerekecektir.) Baas iktidarının temsil ettiği devrimci ve cumhuriyetçi anlayış, geleneksel strüktürleri tasfiye etmek ve bünyelerini modernleştirmek ihtiyacındaki bu Arap ülkeleri için, belli bir süre, en geçerli alternatif olarak görünmektedir. Mısır'da Nâsır'ın ölümünden sonra, Sedat yönetiminin tasfiyesine çalıştığı Ali Sabri grubu, Baas'ın günümüzdeki çizgisine uygun bir potansiyeli temsil edebilecektir. Ürdün'deki Baas'çı muhalefet ve İran Körfezi çevresindeki cumhuriyetçi kıpırdanışlar, hattâ Lübnan'da Baas hareketinin temsil ettiği sol muhalefet, bu akımın yaygın bir alandaki etki gücünü açıkça ortaya koymaktadır.

Banda'nın Malawi'si

Gerekli bilgiler

Nüfusu: 4.8 milyon
Fert başına milli gelir: 70 dolar.

Kalkınma hızı: Yüzde 2.5
Okur - yazar oranı: Yüzde 15.

Etnik gruplar: Bantular
Dinsel gruplar: Animist (% 68), Hristiyan (% 20), Müslüman (% 12)

Başlıca şehirler: Lilongve (başkent, 25 bin), Blantre 110 bin.

Silâhlı kuvvetler: Sadece kara kuvvetleri 850 kişi, polis 3000 kişi.

Başlıca ihraç malları: Tütün, çay, yerfıstığı, pamuk.

Yönetim biçimi: 1966 yılında yürürlüğe giren yeni anayasaya göre ülke, tek partili bir cumhuriyettir. Başkanlık sistemiyle yönetilir. Tek siyasal parti, Malawi Kongre Partisi'dir. Ülke, başlıca üç idarî bölgeye ayrılmıştır. Her bölgenin yönetimi, seçimle gelen mahallî bir komiteye ve valiye aittir.

Yolgeçen hanı

Afrika Kıtası'nın güneydoğusunda, Zambiya, Tanzanya ve Mozambik arasında ince bir şerit halinde uzanan Malawi, bağımsızlıktan önce Nyasaland adını taşıyordu. Uzun yüzyıllar boyunca Arapların köle ticaretine sahne olduktan sonra 19'uncu yüzyılın ortalarında ülkeye İngiliz misyonerler geldiler. 1891 yılında da ülke bir İngiliz sömürgesi oldu .İngilizler 1953 yılında Nyasaland ile Güney Rodezya'yı birleştirerek Merkezi Afrika Federasyonu'nu kurdular. Fakat federasyon uzun ömürlü olamadı. 1963 yılında dağıldıktan sonra 1964 Temmuzunda Nyasaland, Malawi adıyla bağımsız bir devlet haline geldi. Bu yeni devlet, 1966 yılında yürürlüğe konulan anayasasına göre, başbakanlık sistemine dayalı, tek partili bir cumhuriyetle yönetilmektedir.

Doktor başkan

İngiliz Devletler Topluluğuna (Commonwealth) üye bulunan Malawi'nin ilk ve şimdiye kadarki tek devlet başkanı, 67 yaşındaki Dr. Hastings Banda'dır. Uzun yıllar Londra'da doktorluk yapmış olan Banda, 1959'da ülkesine döndü ve İngilizlere karşı yürütülen bağımsızlık mücadelesine katıldı. İngilizler tarafından hapse atılması bu hareketin başına geçmesini ve daha sonra da yeni kurulan Malawi devletinin ilk Devlet başkanı olmasını sağladı. Devlet başkanlığı süresi anayasada beş yıl olarak saptanmış olmasına rağmen, 1970 yılı kasımında yapılan bir değişiklikle, Banda'nın ölünceye kadar bu görevde kalması kabul edildi. Banda, Devlet başkanlığından ayrı olarak ülkenin Dışişleri, Savunma, Çalışma, Adalet Bakanlıklarını ve tek siyası parti olan Malawi Kongre Partisinin başkanlığını da elinde tutmaktadır. Yasama Meclisinin 70 üyesinden 15'ini bizzat atadığı gibi, meclisi dağıtma yetkisine de sahiptir.

İzlediği politika

Banda'nın Afrika'daki ırkçı devletlere karşı izlediği dostça politika, son yıllarda Afrika'nın siyah devletleri arasında çok geniş eleştirilere konu olmuştur. Gerçekten de Malawi, 1967 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti ile diplomatik ilişki kuran ilk siyah Afrika devleti oldu. 1971 Ağustosunda ise Banda, Güney Afrika'yı resmen ziyaret eden ilk siyah Afrika lideri özelliğini kazandı. Güney Afrika Cumhuriyeti Başbakanı Vorster de ilk dış gezisi için Malawi'yi seçti. Malawi aynı zamanda 1971 yılındaki Commonwealth konferansında İngiltere'nin Güney Afrika'ya silah satmasını destekleyen birkaç ülkeden birisidir ve Dr. Banda, aynı yılın Eylül ayında yaptığı Mozambik ziyareti sırasında buradaki Portekiz sömürgecilerinden «dostlarımız» diye söz etmiştir.

Dış politika

Malawi'nin dış politikadaki tutumunun nedeni olarak genellikle ülkenin ekonomik durumu gösterilmektedir. Ülke, komşularının tersine olarak, hiçbir önemli maden zenginliğine sahip değildir. Milli gelir düzeyinin çok düşük olması yanında, yaygın işsizlik nedeniyle, işgücünün büyük kısmı, çalışmak için Rodezya ve Güney Afrika'ya gitmektir. Bu iki ülkede çalışmakta olan 300 bin Malawi'li, ülkenin faal işgücünün yarısını aşmaktadır. Ülkenin dış ticaretinin hemen hemen tamamı İngiltere, Rodezya ve Güney Afrika ile yapılmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti yeni başkent Lilongwe'nin yapımına da büyük yardımlarla katılmaktadır.

Buna karşılık Malawi'nin siyah Afrika ülkeleriyle ilişkileri son derece gergindir ve Banda, özellikle Zambiya ve Tanzanya'yı sürgündeki Chipembere'nin liderliğinde oluşan muhalefeti desteklemekle suçlamaktadır. Ancak o, suçlamalarına devam etsin, bu koşullar altında muhalefetin daha da güçleneceğini düşünmemek yanlış olacaktır.

TOPLUM mizah

yüksek bir HUZURA

Ekmeğe zam-Aydına dam !

HASAN HÜSEYİN

Sevgili Nefsaniyet,

Geçen gün münasebetsizin biri,

— Beyefendi, dedi, ekmeğe zam yapıldığı doğru mu?

— Doğrudur herhalde, dedim.

Burnunu burnuma değdirecek kadar sokuldu burnuma:

— Ekmeğe zam yapılır da, pastaya yapılmaz mı?

— Yapılır herhalde..

— Yapılır, değil mi? Peki, tuza yapılmaz mı?

— Yapılır...

— Neyle pişer ekmek?

— Bunları bana niçin soruyorsun kardeşim?

Koluma girdi, oramı buramı gıdıklamağa başladı. Hani, gönlümü alacak...

— Kızma şekerim... Anlatacaklarımı dinle... Ekmek odunla, elektrikle pişer, değil mi? Peki, oduna, kömüre, elektriğe zam yapılmaz mı?

— Yapılır herhalde..

— Buğdaya, mısıra zam yapılırsa, kepeğe zam yapılmaz mı?

— Tabiî, yapılır..

— İnekler ne yiyecek, beyfendi? Kepek! Kepek fiyatlanınca, elbette ki süt ve yoğurt da fiyatlanacak değil mi?

— Öyledir..

— Sütten ve yoğurttan yapılan maddeler?

Kızmağa başlamıştım;

— O kadar çok işim var ki, dedim, izin ver de gideyim ben..

Kolumu kurtardım elinden ve yürüdüm. Arkamdan bağırıyordu:

— Ekmeğe zam yapılır da, kunduraya yapılmaz mı? Kumaşa yapılmaz mı? Kiralara yapılmaz mı? Arabalara yapılmaz mı? Şekere, tütüne, fasulyeye, nohuda, pirince, yağa yapılmaz mı? Ekmek bu, be! İnsan donsuz dolaşabilir de, ekmeksiz dolaşamaz. Ekmeğe zam yapılır da, eteya pılmaz mı, zeytine, pastırmaya, sucuğa yapılmaz mı? Fındığa fıstığa yapılmaz mı? Çaya yapılmaz mı? Hadi be sen de !Kimi kandırıyorsun, hödük!.

Arkama dönüp baktığımı görünce,

— Çok affedersin, dedi, sana demiyorum. Hani, sözün gelişi...

Ondan sonra da, makamlı makamlı söylenmeğe başladı:

— Ekmeğe zam, ekmeğe zam... Aydına dam, aydına dam...

İnsan bu, Nefsaniyet; kulağa gelen söz, hemen geçip gitmiyor kulaktan; beynini uğraştırıyor in sanın. Münasebetsizin sesi kulağımda çınlayıp durmağa başladı:

— Ekmeğe zam, ekmeğe zam... Aydına dam, aydına dam...

Başladım, yürürken tempo tutmağa:

— Ekmeğe zam, ekmeğe zam... Aydına dam, aydına dam...

Böyle söylenerek bir kundura mağazasına girdim. Birkaç gün önce yine girmiştim ayni kundura mağazasına da, 180 lira deyince satıcı, almadan çıkmıştım. Baktım, ayni kunduranın üzerinde 200 lira yazıyor.

— Daha dün 180'di bunun fiyatı, diyecek oldum.

— Evet, dedi, satıcı, ekmeğe zam var abi.. Kundura fiyatları haliyle yükselir.

Bu ukalâlık karşısında fena halde sinirlendim. İktisatçı kesilmiş keranecilerin hepsi de!

— Ekmeğe zam varsa var, bundan kunduraya ne?

— Yooo, öyle değil be abı... Her bişey birbirine bağlıdır. Söz temsili, şimdi ben..

Ulen, amma da meraklı bu millet, ahkâm kesmeğe!

Hızlı hızlı yürüyüp çıktım mağazadan. Her bişeyin birbirine bağlı olduğunu sayın ilgililer mi bilir, yoksa bacaksız satıcı mı? Ben bile, bunca tarih, coğrafya, yurttaşlık, evişi, elişi, jimnastik, 19 Mayıs, 23 Nisan, dörtişlem filan okuduğum halde, her bişeyin birbirine bağlı olduğunu bilmem Ve bizi yönetenlere bütün kalbimle inanırım ki, ekmeğe zam gelince başkaca hiçbir şeye zam gelmez. Çünkü izin vermezler sayın yöneticilerimiz.

Bir de, Nefsaniyet, o münasebetsizin şu sözüne kızdım: **«Aydına dam.»**

Bu münasebetsiz herif ya komünistti, ya sosyalist ya solcu, ya da anarşist, ya da onun gibi bişey Yani, dürüst bir vatandaşa benzemiyordu bi kere! Belliydi ki, menfi propaganda yapıyordu. **«Ezmeğe zam, aydına dam..»** Lâf aramızda, pek de usturuplu bir lâf, hani! Kafiyeyi öyle bir tutturmuş ki herifcioğlu, unutmak istesen bile unutamazsın **«Ekmeğe zam, aydına dam»** .. Dam dediği herhalde apartman veya madama değildir, değil mi Nefsaniyet? Dam dediği, olsa olsa, hapishanedir. Yâni, demek istiyor ki, **«ekmeğe zam, aydına dam.»** Azıcık altını deşeledin mi, çok anlam çıkıyor altından Yani, **«siz ancak ekmeğe zam, aydına dam yapabilirsiniz»** demek istiyor. Lâf aramızda pek de yalan değil dedikleri. Zam, zam, zam... Dam dam dam. Başka bir gördüğümüz var mı uzun zamandır?

Önceleri, **«zurnaya zam var»** dedikleri zaman hiç gıdırış etmiyordum **«Memlekette kaç tane zurna çalan var ki... Varsın gelsin!»** diyordum. Fakat kazın ayağı hiç de öyle değilmiş, Nefsaniyet. Zurnaya zam geldi mi, turnaya zam kurnaya zam, ma karnaya zam birbirini kovalıyor. Diyeceksin ki, zurna ile lâhmacun arasında ne ilişki var? Yoo, öyle değil! En çok ilişki, zurna ile lâhmacun arasındadır. Bizim gibi dalgınlar, zurna ile lâhmacun arasındaki ilişkiyi kolay kolay hesap edemezler ama, elin oğlu öyle bir ediyor ki!. **«Zurnaya zam var»** denildi mi, hemen yayılıyor sokakta: **«lâhmacuna zam var!»** Hemen arkasından, ilâca zam, şampuana zam, zımpara kâğıdına zam, suya zam, çamaşıra zam geliyor. Ve işin garibi, **«aydına dam»** olan ülkelerde mutlaka ekmeğe ve zurnaya zam oluyor, Nefsaniyet. Demek ki, zurnaya zam yapılmasına aydınlar sebep oluyorlar. Valla, ben de yönetici olsam, ne kadar aydın varsa hepsini toplar doldururum damlara. Cahilleri burunlarından tutup götürmek kolay da, aydınla uğraşmak zor. Akıllı yöneticinin yapacağı ilk iş, aydınları damlamak olmalıdır Ondan sonra kabakıyım yöneticilerin maaşlarını ve yolluklarını zamlamak, ardından da fakir fukaranın ekmeğini zamlamak en doğru ve bilimsel yoldur. Bir memleketteki aydınların kültür seviyesi, o memleketi yönetmeğe heves edenlerin kültür seviyesinden yüksek olmamalı, Nefsaniyet. Oldu mu, hemen uyuşmazlık başgösterir. Yöneticinin her mârifeti hemen göze batar. Oysa, yönetici dediğin, deveyi hamutuyla yutmalı da kimse görmemeli. Değil mi ama? Onun için, ben derim ki, memleketi yönetmeğe heves edenler, kendilerinden yüksek seviyedeki herkesi toplayıp damlara doldurmalıdırlar. Doldurmalıdırlar ki, memleket de, yöneticiler de rahat nefes alsınlar.

Bak şu işe... Bir münasebetsiz, beni nerden nereye getirdi! Oysa ben, bugün sana, Ankara'da hanımellerinin, iğde çalılarının çiçeklendiğini, kadınların daha bir güzelleştiğini, havanın resmen **«Nedim Efendi»** koktuğunu filan anlatacaktım. Sonra da şu seçimler meselesine gelecektim. 14 Ekim'de seçimler yapılsa, diyecektim, Adalet Partisi iktidara gelse, diyecektim, Süleyman Demirel Başbakan olsa yine diyecektim, ah ne iyi olurdu!

Lâf aramızda, Nefsaniyet; Süleyman Demirel'den iyisi yoktur Görüyorsun, şunca zamandır döndük dolaştık, bir arpa boyu yol alamadık. İki ay sonra varacağımız yer, yine orası olacak. Ne derler bunun adına **«Dön baba dönelim!»**

Yalnız, dönerken dönerken, bir hayli de erittik göbeği galiba!

Nasıl, seçimlerde koyacak mısın şeyini, adaylığını? İstersen şöyle yap: Adaylığını koy da, sen buraya gel. Ankara pek şirin! Partilerin makyaj odalarını gezdiririm sana. Aman görme, Nefsaniyet! Partilerin makyaj odalarında, şu halkı kandırmak, uyutmak için neler, neler yok!

Halk dediğin, bir maruldur; soy soy, ye!

Hele de azıcık tuzlarsan, tadına doyum olmaz!

Selâm, kelam, Nefsaniyet

LÂLE DEVRİ

Dağ üstü bağ

Şair Nedîm Efendi, geçen gün Çankaya'yı geziyordu; gördüğü haşmetli konaklar karşısında ağzı bir karış açık kalıp, o semtin sâkinlerinden birine sordu:

— Kimindir şu konak?

— Cumhurbaşkanının...

— Ya şunlar?

— Paşaların...

— Ya şu?

— O da Vali Beyin..

— Şunlar?

— Onlar da, memleketin teşebbüs erbâbının..

Şair Nedîm Efendi, eli çenesinde, bir süre sustu; sonra şunları söyledi:

«Gel hele bir kerrecik seyr et, göze olmaz yasâğ;
Oldu Sa'd-âbâd şimdi, sevdiğim, dağ üstü bâğ
Çâr-bâğ-ı Isfahân'ı eylemiştir dâğ dâğ
Oldu Sa'd-âbad şimdi, sevdiğim, dağ üstü bâğ»

PEKMEZ VE PETROL

Dokuz Avrupa ülkesinin hazırlattığı bir rapora göre, Birleşik Amerika ile Avrupa ülkeleri arasındaki en çetin çekişme, petrol konusunda olacakmış. ABD, petrol üreten ülkelere yöneliyormuş. Çünkü, önceleri dışarıya petro lsatarken, şimdilerde dışarıdan petrol almak durumundaymış.

Bizde derler ki: *«Senin elinde pekmezin bulunsun, sineği Halep-ten gelir.»*

Buradaki *«sinek»*, bilindiği gibi, *«müşteri»* dir, pekmezin müşterisi.

Ama, nedense, sineğin pislik de getireceği birtürlü düşünülmek istenmiyor. Pekmeze sinek gelir de, pislik getirmemiş olur mu?

Petrol konusunda işler biraz daha karışık. Petrolü bulunanların, *«benim elimde petrolüm olsun da, sineği Amerika'dan gelir»* demesi yetmiyor. Petrolü, böylesine sineklerden çok iyi korumak gerekiyor. Yoksa, petrolü tutan el de gidiyor petrolle birlikte!

TASFİYELER

Şu günlerde gazetelerin başlıca haberlerinden bir de şu: «Yunanistan'da geniş çapta tasfiyeler yapılıyor.»

Yahu, ne bitmez tükenmez çilesi varmış şu Yunanistan'ın!

Albaylar cuntası gelir, Kıral kaçar: Gelsin tasfiyeler!

Papadopulos cumhuriyet ilân eder, kendisi cumhurbaşkanı olur, Gelsin tasfiyeler!

Tasfiye, tasfiye... Eee, geride ne kalacak?

Dibini deleceksiniz tencerenin, be yahu!

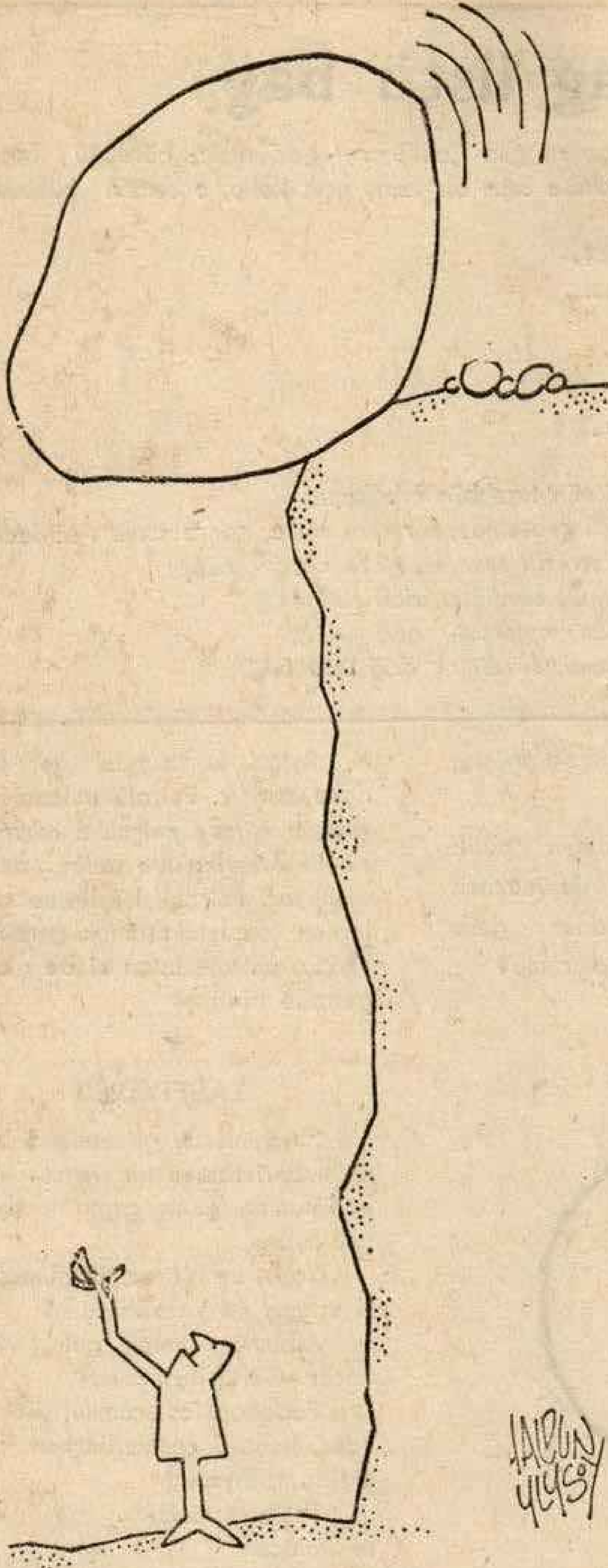
REFORM REFORMU

Toprak reformu, tarım reformu, vergi reformu, eğitim reformu, idarî reform, malî reform... Reform, reform, reform...

Yahu, şart mı yâni, bunlardan birinin mutlaka yapılması?

Reform sözünün girmesi bile bu ülkeye, başlıbaşına bir reform değil mi? Önce reform reformundan başladık işte... Gerisi elbette gelir!

AĞAÇLAR TEMİZDİR

Cumhurbaşkanı Korutürk'ü sevgi gösterileriyle karşılayan Elâzığ'lılar, temiz görünsün diye, Hükümet Konağı'nın bahçesindeki ağaçları da yıkamışlar. Ağaçların yıkandığını gören bir Elâzığlı «Ah» demiş, *«keşke hergün bir büyük adam gelse Elâzığ'a!»*

Ah, aslan Elâzığ'lım!

O kadar çok sayıda büyük adamı nerden bulalım? En iyisi, *«ağaçlar temizdir»* deyip, başka şeyleri temizlemek. O zaman, hergün bir büyük adamın gelmesine de gerek kalmaz.

Yeniçerilikler (4)

TOPLUM — mizah'ın tefrikası olup, ayrıca para ile satılmaz ve pay kuponu dahi yoktur.

(Geçen sayıda «Semer devir**mek**» i anlatacağımızı söylemiştik; işte anlatıyoruz:)

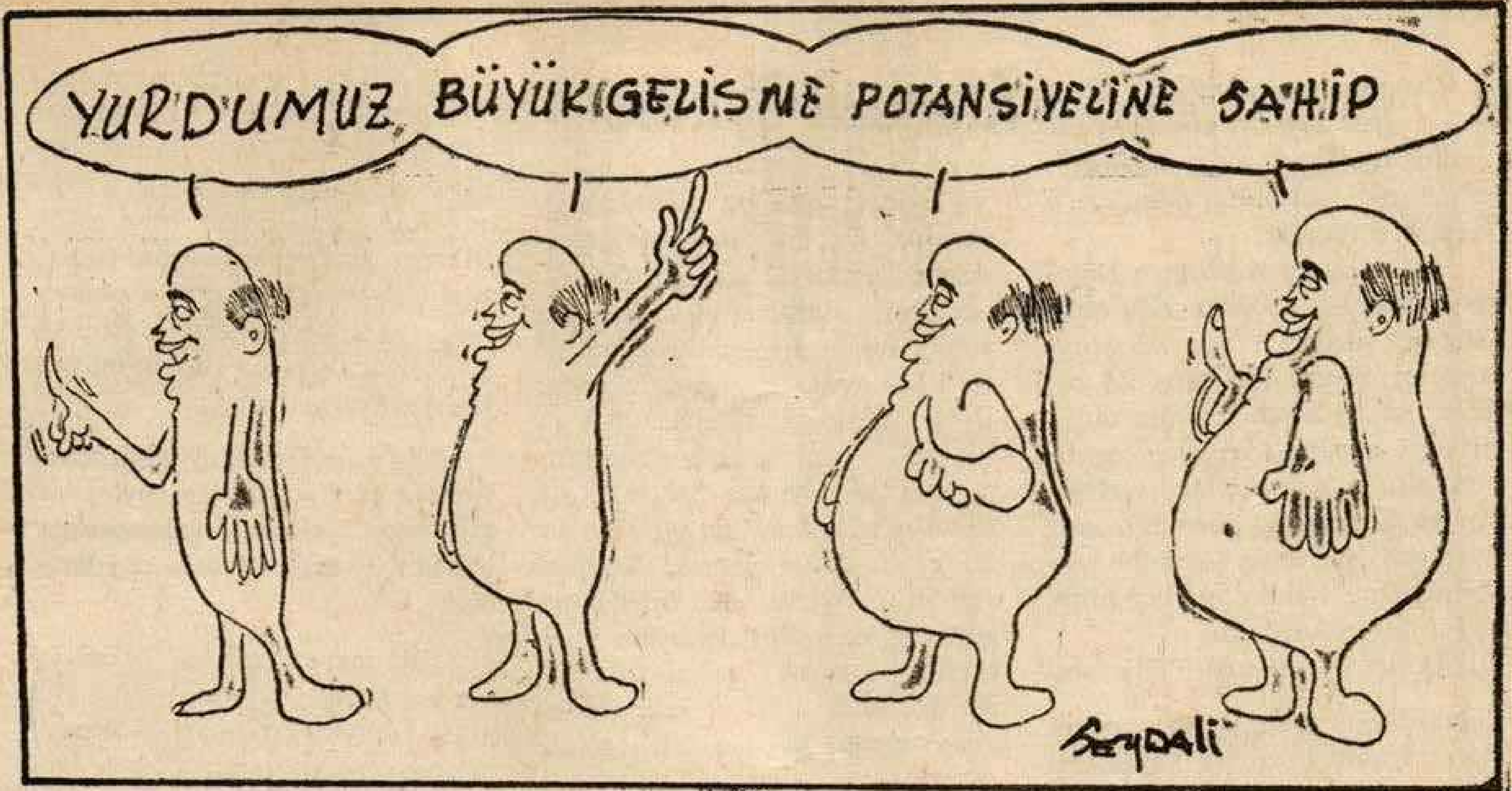
Yeniçeriler arasında, bir yoldaşın mensup olduğu bir ortayı bırakıp başka bir ortaya geçmesine *«semer devirmek»* denilirdi. *(TOPLUM — mizah'ın notu: Görüldüğü gibi, «semer devirmek» in, «çay geçilirken at değiştirmek» le ilgisi yoktur; olsa olsa, «tuz yükünü dereye indirmek» le vardır.)* Bu hal, terkedilen orta yoldaşlarına karşı en ağır hakaret sayılır, semer deviren yeniçeri muhakkak öldürülür ve bu yüzden iki yeniçeri ortası arasında kanlı boğuşmalar olurdu. Meselâ Galata yeniçerilerinden 25'inci orta yoldaşlarından biri 1810'da, gene Galata'nın muhafazasına memur 71'inci ortaya semer devirdiğinden Galata derhal karıştı, iki taraf mağaza, dükkân ve depoların kepenklerini kırarak şarap, su ve yağ varillerinden, fıçılardan, dolu erzak çuvallarından sokaklarda siperler yaptılar. Karşıdan silah seslerini duyan İstanbul yeniçerileri de, taraftar bulundukları bu iki ortadan birine yardım için kayıklarla Galata'ya geçti; muharebe iki gün sürdü.

(TOPLUM — mizah'ın notu: Yeniçeriler sık sık semer devirdiklerinden, yurdumuzda semer endüstrisi son derece gelişmiş olup, o günden bugüne imal edilen bazı pek değerli ve az sayıdaki semerler yüzünden, ayni kökün soyu bazı aileler arasında kıran kırana bir savaş sürüp gitmektedir. Bu savaşın adına «sandalye kavgası» denilmekteyse de, aslında bu, «semer kapma kavgası» dır. Bu pek değerli semerlerin Türkiye'de hangi ailelerde bulunduğunu TOPLUM okurları gayet iyi bilirler.)

Gelelim şimdi *«Kızıl bayram ve tulumbacılar»*a:

O devirlerde sık sık çıkan yangınlardan birçoğunun da ocaklı eşkiya tarafından konulan kundaklarla çıktığı söylenir; zira her büyük yangın, bu gibi başarılar ve hayatlar için bir yağma vesilesi olurdu *(TOPLUM — mizah'ın notu: Şu son yıllardaki yangınları bir düşünün!)*, bundan ötürü yangına kızıl bayram derlerdi. Yeniçeri tulumbacılarına gelince, yangınlarda, yalnız kendilerine fazla para ve bahşiş va'adeden zengin kimselerin konaklarını koruyarak, ateşin yayılmasını önlemeye çalışmazlar, ateşten gayet uzak bir yeri beklerler de, göz göre göre ateş tehdidi altında bulunan bir fakirin çatısına hortum tutmazlardı. *(TOPLUM — mizah'ın notu: Biz bunu böyle söyledikçe, kıçıkırık vurguncular bizi «yoksulluk edebiyatı yapıyorlar» diye suçluyorlar. Oysa biz, yoksulluktan da, yoksulluğun edebiyatından da nefret ederiz.)*

(Gelecek sayıda «Hamamlar ve külhanbeyleri»ni okutacağız size.)

Biliyor musunuz?

• Eski Romalılar ,boyunlarında bir broş veya muska niyetine, çok kez, çeşitli maddelerden yapılmış erkeklik organları taşırlardı. Pompei'deki genelevlerin kapılarına, belli olsun diye, organların taştan yapılmış büyük örnekleri konulurdu. Napoli'deki Museo Nationale'nin gizli odasında bu gibi organlardan oluşmuş büyük bir kolleksiyon bulunmaktadır. Mısır prensesleri öldükleri zaman, mezarlarına, taştan yapılmış ve doğal büyüklükte erkek cinsiyet organları konulur, böylece prenseslerin ahrette de nefislerini hiçbir şeyden yoksun etmemelerine çalışılırdı.

(TOPLUM mizah'ın notu: İşte, «miras hukuku» dedikleri şey, o zamanlardan başlamıştır. Gerçi şimdilerde, kimsenin boynuna erkeklik organı takıldığı yok ama, ona «tekabül eden» birşeylerin takıldığı da bir gerçektir. Doğmuşlara ve doğmamışlara çiftlikler, fabrikalar, bankalar bırakıldığı da bir ayrı gerçektir. Bu da, Mısır prensesleri bölümündeki «ihtiyaç karşılama» ve «ahrette nefislerini hiçbir şeyden yoksun etmeme» kısmına «tekabül» etmektedir.)

• Savaş bittikten sonra askerlerden kurtulmak, hele ücretleri tam olarak ödenmemişse, çok zaman güçlükler doğuruyordu. Macarlar, 1492'de bu sıkıntıdan kurtulmanın yolunu şöyle bulmuşlardı: Ücretleri verilememiş 8 bin askerden 6 binini öldürdüler. Geri kalanları da canlarını kurtarmak için Avusturya'ya kaçmak zorunda bıraktılar. Bu mülteciler orada, geçimlerini sağlamak üzere hırsızlık yapmağa mecbur kalınca, İmparator Üçüncü Friedrih, 1493'te bunlara karşı savaş açtı, eline geçirdiği 1100 kişiyi astırdı.

(TOPLUM — mizah'ın notu: Adamı çalıştıracaksın, çalıştıracaksın, birikmiş ücretlerini ödememek için bir kulp takacaksın adama.. Oh, ne iyi! Adamın da kafası kızacak, «hangi zaman da yaşıyoruz bre namussuz herif!» diyecek, basacak tekmeyi tokatı.. Hadi bakalım, al başına belâyı!)

YAPMAK VE BOZMAK

Papadopulos, Yunanistan'da krallığa resmen son verdi ve cumhuriyet ilân etti ve kendi kendini cumhurbaşkanı yaptı.

Bundan 48 yıl önce de cumhuriyet ilân edilmişti Yunanistan'da, ama, on yıl sonra yine krallığa dönülmüştü.

Bakalım, Papadopulos cumhuriyeti kaç yıl sürecek!..

Hani, genelev kadınına sormuşlar:

— Senin niye çocuğun olmuyor?

— Birinin yaptığını biri bozuyor da ondan, demiş kadın.

Belki bu kez tutar Yunanistan'da şu cumhuriyet aşısı...

TİCARET

Okumuşsunuzdur gazetelerde: Amerikalı bir firma, eskimolara buzdolabı satmış.

Gülünecek hiç bir yanı yok bu haberin.

O Amerikalılar bize neler, neler, neler sattılar!... 1947'lerden bu yana olup bitenleri bir düşünseniz ya!..

İkili anlaşmaların sayısını ve içyüzünü, 27 Mayıs'ı yapan Millî Birlikçiler bile bilmediklerini itiraf etmediler mi? Ne farkı var bunun Eskimolara buzdolabı satmaktan?

Atasözü öyküleri

Her ulusun olduğu gibi bizim de çok değerli atasözlerimiz vardır. Burada, bazı atasözlerimiz üzerine anlatılan öyküleri, olayları vereceğiz.

1 — Adama sordular: İkikere iki kaç eder? **Dört.** Köy halkı üzerine yürüdü. Sen doğruyu söylemiyorsun. İki kere iki beş eder. Adam direndi. Dört ettiğini ileri sürdü. Ayrı ayrı iki birim aldı eline. Bunları birleştirip saydı. Bakın, gördünüz mü, dört etti işte, diye savundu kendisini. Onu hakarete boğdular. Defol deyip kovdular.

İkinci köye vardı. Yine sordular: İki kere iki kaç eder? Dört. Arkadaş sen bu köye yaramazsın. Git burdan.

Üçüncü köyde yine sordular. Yine dört ettiğini söyledi, iki kere ikinin. Yine kovuldu... Üçüncü, dördüncü, ... dokuzuncu köylerden. Vara vara onuncu köye vardı. Ona iki kere ikinin kaç ettiğini burda da sordular. Açlığına, susuzluğuna, kovulmuşluğuna, horlanmışlığına aldırmadan yine **«dört eder»** dedi. Köylüler onu sevinçlerle kucaklayıp başlarında taşıdılar. İşte, aradığımız bir insan daha bulduk. Herkes iki kere ikiye beş derken, bu, dört diyerek namuslu ve gerçekçi olduğunu tanıtladı. Bize senin gibi insan gerek, dediler. Onu kendilerine baş seçtiler.

Adam kendi kendine; **«Doğru söyleyeni dokuz köyden kovsalar bile onuncusunda başa taç eylerler.»** diye söylendi. Mutluydu.

2 — Deve çok yamandı. Kinciydi. Güdülmesi çok güçtü. Sahibine dert yandı çoban. Bu deveyle başa çıkamıyorum, bir çare bulun, diye yardım diledi. Adam onu azarladı ve **«Ya bu deveyi güdersin, ya da bu diyardan gidersin»** diyerek sözünü bitirdi. Çoban, bura olmazsa ora olur, diyerek başka köye gitti. Yine bir deve verdiler gütmesi için Bu deve daha da yamandı. Azgın hayvana bakmasına imkân olmadığını sahibine söyleyince; **«Ya bu diyardan gidersin, ya da devemi güdersin»** diye bitirdi sözünü. Çünkü, develerin sahipleri **diyarların** da sahibi idiler. Başka bir köye gitti. Yine aynı şey geldi başına. Diğer köye giderken kendisi gibi pek çok kişinin deve gütmemek için başka diyarlara gittiğini gördü. Son gittiği köyden de gitmeye zorlanınca, devenin sahibini tersledi. **«Ne bu deveyi güdeceğim, ne bu diyardan gideceğim.»** diyerek başkaldırdı. Onu dövdüler, eziyet edip zorla dışarı attılar köyden. Yine geldi.

Bu sırada diğer çobanlar da uslanıyorlar: **«Bu deve ve diyar sahipleri yüzünden yeryüzünde yaşayacak yerimiz kalmadı. Bu gidişle açlıktan başka şey bulamayacağız»** diyerek bileniyorlar. Gün geliyor onlar da **«Ne bu diyardan gideceğiz, ne bu develeri güdeceğiz»** deyince deve ve diyar sahipleri yelkenleri indirip ses çıkarmaz oluyorlar.

3 — Adamı yolda karşılayanlar ona dediler ki; **«Bak burda herkes kördür. Bu yüzden senin iki gözün çok şeyler görür. Sen de en az bir gözünü kapatmalısın.»** Adam karşı çıktı buna. **«Ama»** dedi, **«sizin iki gözünüz de açık.» «Sen bize bakma. Bu kadar köre bizim gibi birkaç açıkgöz gerek. Sen bir gözünü kapatacak mısın, yoksa burdan gidecek misin?»** Gitti adam. Gittiği yerde de aynı şeyi söylediler. **«Burda herkes kördür. Bir gözünü kapatacaksın.»** Oradan da gitti. Nereye vardıysa gözünü kapatmadığı için kovuldu. Baktı ki olacak gibi değil, **«Ben bir gözümü kapatmamak için bu körlerin gözlerinin açılmasını sağlamalıyım»** diye düşündü. Ve körler görmeye başladıktan sonra o da bir gözünü kapatmaktan kurtuldu. Ama körler neler gördü, neler!..

4 — Ahmet, Mehmet'in yanına geldi: **«Bak Mehmet.»** dedi, **«Yılan Hamit'i soktu. Bizi de sokabilir. Gel öldürelim şunu.»** Mehmet karşı çıktı bu görüşe. **«Bana ne?»** diyerek Ahmet'i bu düşüncesinden caydırmaya çalıştı. Ahmet ertesi gün yine geldi. **«Yılan, Mustafa'yı soktu. Gel, o bizi öldürmeden biz onu öldürelim.»** dedi. Mehmet onu yine geri çevirdi. **«Bana dokunmayan bin yaşasın»** diyordu.

Bir gün Ahmet'in yılan tarafından sokulduğunu söylediler kendisine. **«Bana dokunmuyor ya, bin yaşasın isterse o yılan»** dedi.

Hiç hissettirmeden gelen yılan sonunda onu da yakaladı. Acılar içinde kıvranan Mehmet'in son sözü şu oldu: **«Yılanı hiç yaşatmamak gerekirmiş de biz bilmezmişiz.»**

5 — Yabancı, kalabalığa yaklaştı, anlaşılmaz sesler çıkarak bir şeyler söylemek isteyen kürsüdeki adamı dinlemeye başladı. Sonunda dayanamayarak yanındakine sordu: **«Ne söylüyor bu adam?»** Dinleyici, **«Ne söylediğini ben de anlayamıyorum ama dinliyoruz işte»** dedi. **«Niçin bir kekemeyi dinlemek zorunda kalıyorsunuz? Düzgün konuşan insan yok mu burda?»** Adam, yabancının bilgisizliğine acıyan bir tavır takındı. **«Var ama, biz onları konuşturtmayız»** dedi. **«Niçin konuşturtmuyorsunuz? Bu kekemeleri dinlemek daha mı iyi sanki?»**

«Bak kardeşim! Biz ulusal kültüre ve geleneklerine gayet bağlı bir toplumuz. Atalarımız ne demişse onu yaparız.»

«Peki ne demiş atalarınız? Kekemeler konuşsun, siz dinleyin mi demiş?»

«Öyle dememiş ama, demiş ki: Ağzı eğri de olsa zengin çocuğu konuşsun, demiş. Biz de atalarımızın bu sözüne uyarak zengin çocuklarından başkasını konuşturtmayız. Bu konuşan kekemedir ama, bir zengin çocuğudur. Anladın mı şimdi?»

«Vay anasını,» dedi yabancı «Neler söylemiş atalarımız neler de, bizim haberimiz yokmuş meğer!..»

RIZA ZELYUT

TEOMAN OKAYGÜN

Son bağımsız ülkede

Karma ekonomimizin ateşli yandaşlarından, çalışkan yurttaş Kerami Toka, on yıl gazoz üreticiliği, bir yıl nakliyecilik, dört yıl kabzımallık, komisyonculuk, berberlik, noter kâtipliği ve trafik fahrı mufettişliği yaptıktan sonra pezevenklikte karar kıldı. Görünüşe göre en tutarlı iş bu idi. Vergisi algısı olmayan ve özellikle veresiyesi bulunmayan, kârlı tatlı işlerden...

Kent dışında eski bir Ankara konağı kiraladı ve diğer uğraşılarından edindiği tüm kentsoylu (Frenkçesi : Burcuva) müşterileri, yeni işine çekti :

Müteahhit Osman Bey, Doktor Ferit Bey, İthalâtçı Ömer Bey, Mühendis Orhan Bey, Avukat Nihat Bey, Şirket müdürlerinden Nezih Bey, Toptancı Kâmil Bey, Emlâk komisyoncusu Dündar Bey, Siyasi Cevat, Ihsan, Yusuf, Ekrem ve Naim beyler, Gazinocular kralı Bekir Ağa, Otelci Bedros Efendi, Eczacı Lâmia hanım. K. bankasından şef Nurten Hanım, Kuaför Yıldız Hanım, Sosyete terzisi Neriman Hanim, Santral şefi Türksen Hanım, Apartman sahibesi Iffet Hanım, Özel biçki dikiş yurdu hocası Nevran Hanım, Masör Selca Hanım öncelери çay içmeye, sonraları da zina yapmaya geldiler eski Ankara konağına.

Ancak, zamanla şöyle bir durum çıktı ortaya : Eski Ankara konağında gerekli âlemler yapılıp keyifler çatıldıktan sonra, eski veresiyeci Kerami'ye komisyon ödemek gelmedi kimsenin usuna :

« —Alan razı veren razı, ne karışır dürzü?» denildi kısaca.

Kerami yalvarıp yakardı, yattı yuvarlandı; gözdağı vermeye kalktı; fakat,

«— Ulan dürzü, dediler, evini başına geçiririz senin ,ihbarı biz yapalım da gör gününü!»

Kerami okkanın altına gideceğini kavrayabilecek yetenekteydi. Biliyordu ki o, salt, kendikendine dövünüp söylenebilecek özgürlüğe sahipti. O da dövünüp söylendi :

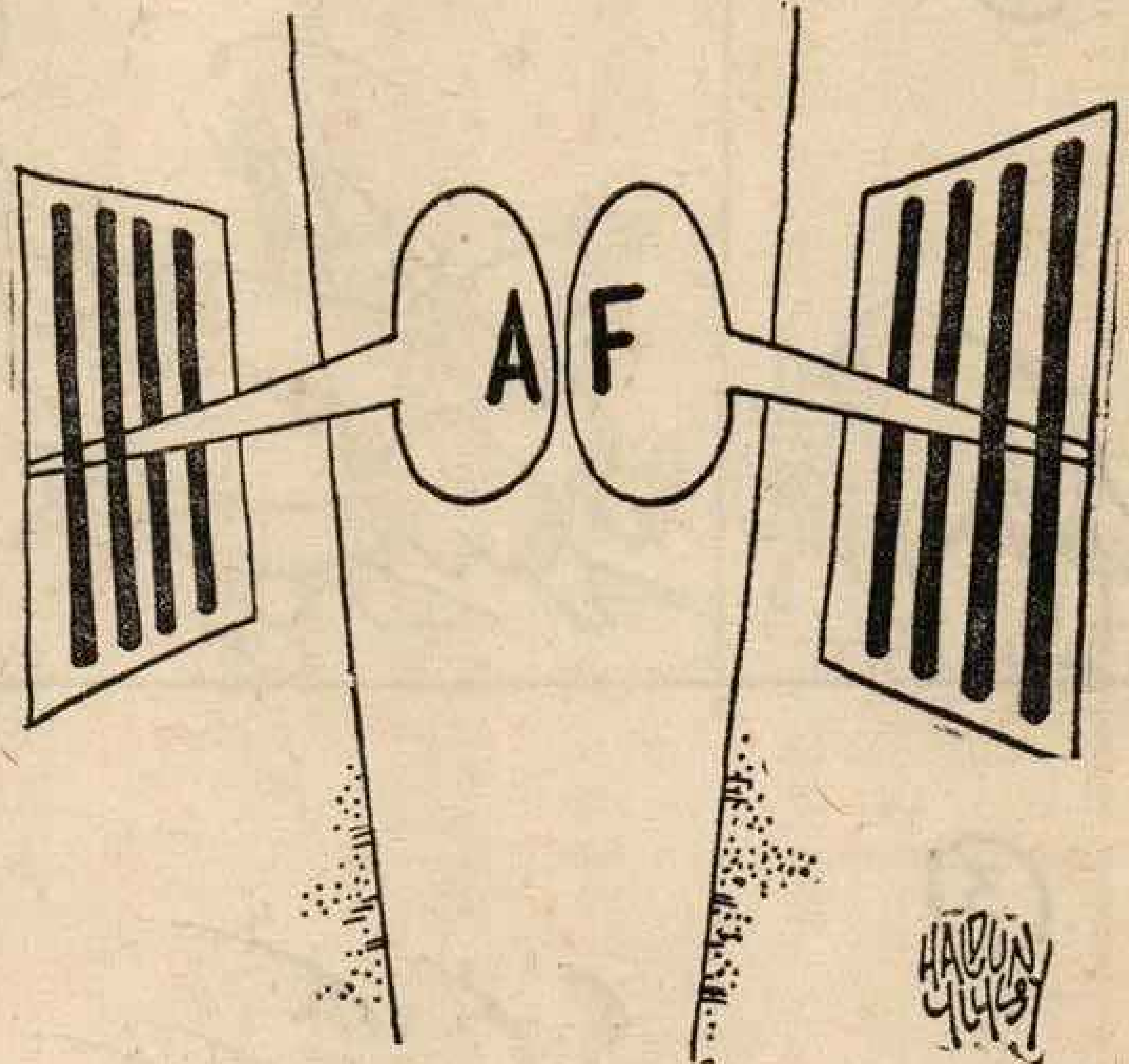
«— Ulan nankörler emeğim kör etsin sizi! Şu yaşa değin hizmet ettim size. On kez batırdınız beni... Ulan sömürücüler, namussuz kompradorlar! Ah dinsiz masonlar! Kökünüzü kurutmalı sizin, köpoğulları...»

Ancak unutulmamalı ki, Kerami Toka, son umut olarak sarılmıştı pezevenkliğe. Bu, ona, denize düşmüş gibi, zorlu bir bağlılık kazandırıyordu. Kerami, kuşkusuz, cinsinin savaşçılık yeteneklerini de taşıyordu özünde. Onun bir çıkış yolu bulmaması olanaksızdı.

Ilk atılışta, bütün müşterilerinin, «O soykentli haşaratın», evlerini öğrendi. Eşleriyle tanışıp güvenç kazandı. Sonra, ikinci bir Ankara konağı kiraladı. Eski müşterilerinin eşlerini de, bu yeni konağa alıştırdı. Onlar da, ilk gün çay içmeye, ikinci gün zina yapmaya geldiler, doğal olarak.

Ve bir öğlen sonu, sersem dürzü, birinci konaktakileri topluca ikinci konağa çağırdı. Taze aşklar umarak yola çıkan eski müşteriler, ikinci konakta donsuz eşleri ile karşılaştılar... Hayal gücü geniş olan okurlar, burada zorlu bir dalaş tasarlayabilirler. Örneğin, kanlar içinde yatan on ölü ve bir o kadar da ağır yaralı gibi... Ne yazık ki, bu, yersiz bir tasadır! Ikinci konakta karşılaşan eşler, toplu ve görkemli bir balayı dönemine girdiler.

Yurttaş Kerami ise, birleşme evleri açmaktan hapis ve para cezalarına çarptırıldı. Kerami Toka'nın para cezası, karma ekonomimize önemli bir katkı olacaktır.

①
BOZ.... KURT!...
BOZ... KURT!...

②
BOZ... KURT!...
BOZ.... KURT!...

③
TURHAN